

Літаратурная Беларусь

Выпуск №4 (140)
(красавік)

КУЛЬТУРНА-АСВЕТНІЦКІ ПРАЕКТ

Грамадскага аб'яднання «Саюз беларускіх пісьменнікаў» і «Новага Часу»

lit-bel.org

novychas.by

Змест

НАВІНЫ: падзеі грамадска-літаратурнага жыцця Беларусі.....с. 2
 ПРОЗА: абразкі Уладзіміра СІУЧЫКАВА з нізкі «Уладзевы гісторыі».....с. 3
 ПРОЗА: апавяданні Таццяны БУДОВІЧ-БАРАДУЛІ і Лявона ВАЛАСЮКА...с. 4
 ПАЗЭІЯ: новыя вершы Аксаны ДАНІЛЬЧЫКс. 5
 ЧЫТАЛЬНЯ: быццёвая гісторыя Альберта ЛАЗАКОВІЧА «Прафесар».....с. 6-7
 ПАЗЭІЯ: нізкі вершаў Міколы АЛЯХНОВІЧА і Аксаны ШАЛАКс. 8
 ПРОЗА: апавяданне Уладзіміра МІХНО «Харасмент, альбо Цнатлівы мабільнік»с. 9
 ПЕРАКЛАДЫ: радкі сусветнай класікі ў перастварэнні Сержа МІНСКЕВІЧА.....с. 10
 ФОРУМ: водгук на кнігу Людмілы Паўлікавай-Хейдаравай «Прыступкі да Храма Святога Духа» і «Некалькі думак у абарону выдавочнага» Людмілы АНДЗІЛЕУКІ.....с. 11
 СВЕТ: навіны літаратурнага замежжа.....с. 12

Міхась Зізюк: «Пісьменнік павінен любіць тое, пра што піша»

— Шаноўны Міхась Міхайлавіч, Вы жывяце і працуеце ў Наваградку. Распавядзіце пра літаратурны працэс у першай сталіцы ВКЛ. На творы якіх аўтараў-землякоў вы параілі б звярнуць асаблівую ўвагу чытачам?

— Я жыву і працую ў Наваградку з 1993 года, але як пісьменнік стаўся значна пазней, недзе ў 2005–2007 годзе. Жыццё склалася так, што амаль дзесяць гадоў пасля заканчэння школы служыў у Расіі. Я ніколі не марыў стаць пісьменнікам, хоць пісаць цягнула з дзяцінства. Нават калі вярнуўся ў Беларусь, я не адразу прыйшоў да літаратуры. У мяне быў свой, часам няпросты, шлях да ўсведамлення беларускасці. Дзякаваць Богу, ён адбыўся. Што да сённяшняга дня Наваградчыны літаратурнай, то горад мае ў складзе Саюза беларускіх пісьменнікаў таленавітую паэтку Святлану Абдулаеву і мяне. Шчыра кажучы, няшмат ведаю пра сучасных выхадцаў з Наваградчыны.

Магу ўзгадаць пісьменніка і літаратуразнаўцу Яўгена Лецку, паэта Змітра Арцюха, пэўны час жыла і працавала ў Наваградку пісьменніца Таіса Супрановіч. У раённай газеце друкуюцца вершы некаторых мясцовых паэтаў. Сярод іх вызначыў бы шчырыя і таленавітыя вершы Марыі Быт. Цікавыя і змястоўныя матэрыялы друкуе дырэктар музея Адама Міцкевіча Мікалай Гайба. Ён — аўтар некалькіх кніг пра геніяльнага паэта, іх параіў бы прачытаць. Святлана Абдулаева і я ладзім імпрэзы з нагоды выдання сваіх кніг. Прэзентацыя маёй кнігі «Планктон» прайшла ў ліпені 2017 года ў актавай зале аграрнага каледжа. У лістападзе ў раённай бібліятэцы было арганізавана некалькі прэзентацый кнігі для дзяцей «Энерджы і дзеці з 5 «А»». А супрацоўнікі бібліятэкі зрабілі невялікі спектакль па матывах гэтай казкі.

Таксама я выязджаў з выступамі ў Дзятлава, Карэлічы і Іўе. У лістападзе Святлана Абдулаева выдала новы зборнік паэзіі, але гэтым разам на рускай мове. Вечарына адбылася ў карціннай галерэі мастака Кастуся Качана. У снежні ў раённай бібліятэцы адбылася пасмяротная прэзентацыя зборніка вершаў таленавітага самародка з Наваградчыны Самсона Пярловіча, аўтара дзвюх прыжыццёвых кніг. Лёс не шкадаваў Самсона Георгіевіча, ён прайшоў ГУЛаг, але не скарыўся. Прэзентацыя

адбылася дзякуючы найперш тытанічнай працы Святланы Абдулаевай, таксама і супрацоўнікаў бібліятэкі. Усім параіў бы прачытаць яго шчырыя і пранікнёныя вершы, звярнуць увагу на творчасць Святланы Абдулаевай. Але ж на першым месцы, безумоўна, творчасць славаціта Адама Міцкевіча. Яго паэзія бессмяротная.

— Нядаўна выйшла Ваша новая кніга «Планктон», у якой сабраныя творы розных жанраў: прыгодніцкія і містычна-фантастычныя апавесці, псіхалагічныя апавяданні і вандроўна-падарожныя нарысы. А якому жанру аддаеце перавагу і чаму?

— Кніга «Планктон», якая выйшла летась, — вынік працы не аднаго года. І тое, што туды ўвайшлі творы розных жанраў, не выпадкова. Мне цяжка аддаць перавагу нечаму аднаму. На фантастыцы я вырас, першы твор быў напісаны ў жанры фэнтэзі. Але нярэдка душа прагне іншага: неспрэчнасці, шчырасці, апісальнасці. Хочацца раскрыць характары галоўных герояў, расказаць пра іх, знайсці для чытача нешта цікавае, а, магчыма, і нечаму навучыць. Люблю вёску, яе няспешнае ціхае жыццё, якое пахне дзяцінствам і любоўю да роднай зямлі. Люблю памарыць, павандраваць са сваімі героямі, бабыць з імі ў самых нечаканых месцах. Бывае, падкрадаецца сум і адзінота, яны спра-

буюць загнаць цябе ў цёмны куток, туды, дзе туга адольвае і ўкрывае сэрца. Менавіта таму і пішуцца самыя розныя творы — сюжэтаў прыходзіць многа, хочацца ўсе іх рэалізаваць. А яшчэ не адпускае дзяцінства. У тых гадах я складаў казкі для сваіх братаў і сястры на цёплай бацькоўскай печы. Таму цяпер рэалізаваліся мары дзяцінства. І сёння ў сталае чакаюць свайго часу дзве чужоўныя казкі, але на іх выданне няма сродкаў. Характар у мяне бурапенны і імклівы, як вясновая паводка, і, у той жа час, я адкрыты, шчыры і даверлівы. Хутчэй за ўсё, перавага будзе на баку мастацкай прозы ў стылі Васіля Уладзіміравіча Быкава. Гэта тое, да чаго я імкнуся. Але на гэты час я не магу

Жыццё склалася так, што амаль дзесяць гадоў пасля заканчэння школы служыў у Расіі. Я ніколі не марыў стаць пісьменнікам, хоць пісаць цягнула з дзяцінства. Нават калі вярнуўся ў Беларусь, я не адразу прыйшоў да літаратуры. У мяне быў свой, часам няпросты, шлях да ўсведамлення беларускасці. Дзякаваць Богу, ён адбыўся

сказаць, у якім жанры будзе наступны твор, бо ўсе жанры мне цікавыя. Мне таксама цікавая і блізкая аўтарская песня. Я пішу свае песні і выконваю іх пад гітару, а вучыўся гітары ў трыццаць восем. Пішу яшчэ і байкі.

— Вы напісалі таксама дзве кнігі для дзяцей: «Янка Шмурдзік, Бухматка ды іншыя» і «Энерджы і дзеці з 5 «А»». Якой, на Ваш погляд, павінна быць дзіцячая кніжка?

— Дзіцячы свет — гэта асаблівы свет. Мы вырастаем і забываем амаль усё тое, што хацелі ў дзяцінстве, пра што марылі, пра што думалі. Застаюцца толькі аскепкі ад той непасрэднасці і чысціні. На мой погляд, дзіцячая літаратура не павінна быць кан'юктурнай, падладжвацца пад рэйтынгі і грошы. Яна павінна быць прасякнута любоўю, шчырасцю, дабрынёй, быць зразумелай, але і не спрошчанай. Безумоўна,

значную ролю адыгрываюць малюнкi — не трэба забываць пра сілу дзіцячага ўяўлення. Мне здаецца, самая істотная рэч для дзіцячай кнігі адна: пісьменнік павінен любіць тое, пра што піша. Дзеці адчуваюць гэта на падсвядомым узроўні. А для беларускамоўнай дзіцячай літаратуры самае галоўнае — гэта падтрымка дзяржавы, інакш у хуткім часе можа стацца так, што яе не будзе каму чытаць.

— Каго Вы лічыце сваімі настаўнікамі ў літаратуры, творчасць якіх пісьменнікаў найбольш паўплывала на стаўленне Вас як творцы?

— Беларуская літаратура багатая на таленавітых людзей. І гэта прытым, што самых лепшых знішчылі ў 1937 годзе. Але прабілася новае, не менш таленавітае, пакаленне. Я зачытваўся творамі Васіля Быкава, Уладзіміра Караткевіча, Віктара Казько, Вячаслава Адамчыка, Івана Мележа, люблю творы Віктара Карамазова, Анатоля Кудраўца, Генрыха Далідовіча, Андрэя Федарэнкі, паэзію Янкі Купалы і Максіма Багдановіча. Я ўжо прызнаваўся, што да ўсведамлення сваёй беларускасці прыйшоў даволі позна. І па гэтай прычыне нямала «ўпусціў», не прачытаў многае з таго, што павінен быў прачытаць у свой час. На роднай мове пачаў пісаць толькі ў саракагадовым узросце. У правінцыйным Наваградку не было творчых людзей з вопытам, не было таго, хто б параіў і навучыў. Нейкімі парадзімі мне дапамаглі Віктар Казько, Андрэй Федарэнка, Яўген Лецка — з імі я перапісваўся, меў сякія-такія стасункі. Але самым лепшым настаўнікам былі кнігі Васіля Быкава і Уладзіміра Караткевіча. Найбольш блізкай для мяне стала проза Васіля Уладзіміравіча. Ягоная творчасць — гэта ўзор для сапраўднага пісьменніка. Настолькі шчыmlіва і праўдзіва ён выпісвае людскія вобразы, характары і падзеі, настолькі тонка і трапна перадае драматызм сітуацыі, малое псіхалагічнае партрэтаў, што чытач проста не можа застацца абьякавым. Ва Уладзіміра Караткевіча можна навучыцца многаму, найперш — самай шчырай любові да Беларусі, гонару за яе гісторыю, умению захапіць чытача сваім стылем і сюжэтам. Я стараюся быць самім сабой і рухацца наперад, а астатняе пакажа час...

Гутарыў Алесь Сачанка

Прэмія «Дэбют»

Сталі вядомыя імёны пераможцаў прэміі «Дэбют» у намінацыях «Проза» і «Пераклад». Журы конкурсу сёлета вырашыла не ўручаць прэмію ў намінацыі «Паэзія».

Прэмія «Дэбют» уручаецца пераможцам ужо ў восьмы раз. Яе атрымліваюць (па меркаванні журы) лепшы празаік, паэт і перакладчык, узрост якіх не перавышае трыццаці пяці гадоў.

Сяргей Дубавец, сябар журы прэміі, сказаў у часе ўручэння ўзнагароды, што яго дэбют быў трыццаць пяць гадоў таму: «Я не ведаю, хто якую матывацыю меў, калі пісаў гэтыя кнігі. Нехта, магчыма, хацеў выдаць кнігу. Але што мне, чытачу, да гэтага? Магчыма, нехта хацеў атрымаць грошы. Добрая матывацыя, але што мне да яе? Калі я чытаў кнігі намінантаў на прэмію, то звяртаў увагу на тое, ці намагаўся аўтар здзівіць свет. Гэта насамрэч шчаслівыя выпадкі, калі ў кнігах дэбютантаў ты знаходзіш нешта, што застаецца з табой і далей. Усе прадстаўленыя кнігі напісаныя з беларускімі рысамі. Гэта важна. Далей людзі могуць пісаць пра што заўгодна. Але важная сённяшняя закваска, бо без яе яны не змогуць стаць літаратарамі сусветнага ўзроўню».

Усе намінацыі на прэмію прачыталі са сцэны фрагменты са сваіх перакладаў і мастацкіх твораў.

Лаўрэаткай прэміі «Дэбют» у намінацыі «Проза» стала Зараслава Камінская — за кнігу «Русалкі клічуць».

У намінацыі «Пераклад» лаўрэатам стала тры перакладчыцы: Наталля Бінкевіч, Ганна Комар і Юлія Цімафеева — за кнігу «Чарльз Букоўскі. Свято, і паветра, і месца, і час».

Стыпендыя імя Магдалены Радзівіл

Абвешчаныя імёны лаўрэатак Стыпендыі імя Магдалены Радзівіл для пісьменніцы і перакладчыцы. Яе атрымалі Вера Бурлак (Жыбуль) з Мінска, Ірына Дашына (Берасце) і Наста Кудасва (Рагачоў).

Стыпендыя імя Магдалены Радзівіл была заснаваная ў 2017 годзе Саюзам беларускіх пісьменнікаў. У Склад Рады Стыпендыі

у намінацыі «Паэзія» не было вылучана лаўрэатаў. Марыяка Мартысевіч як сябра журы патлумачыла гэта тым, што, па-першае, сярод намінаваных аўтараў журы не пачула істотнага голасу ў паэзіі, па-другое, было прадстаўлена толькі тры кнігі.

Старшыня Саюза беларускіх пісьменнікаў Барыс Пятровіч сказаў, што сёлета большая ўвага надавалася празаічным кнігам, якія выдаваліся як вынік працы маладых літаратараў у Школе маладога пісьменніка. Магчыма, гэты факт абумовіў малую колькасць паэтычных твораў, якія ўдзельнічалі ў конкурсе.

Але журы вырашыла скарыстацца магчымасцю спецпрэміі, якая прапісана ў статуте. Ёй узнагародзілі Ігара Кулікова «за маштабнасць і адвагу ў перакладніцкіх праектах, адкрыццё новых магчымасцяў і вымярэння мовы». Ігар пераклаў з санскрыту кнігу «Рыгведа. Кола І».

Пераможцы прэміі ў кожнай з намінацыяў атрымалі чэк ад Фонду «Вяртанне» на суму, эквівалентную 2000\$.

Сёлета ў журы прэміі ўвайшлі Ігар Бабкоў, Міхал Бараноўскі, Павел Бераговіч, Марына Весаўка, Сяргей Дубавец, Марыя Мартысевіч і Усевалад Сцебурака.

Прэмія «Дэбют» імя Максіма Багдановіча была заснаваная ў 2010 годзе Дабрачынным фондам «Вяртанне», Саюзам беларускіх пісьменнікаў і Беларускай ПЭН-цэнтрам. Сярод папярэдніх пераможцаў прэміі — Віталь Рыжкоў, Андрэас Горват, Наталка Харытанюк, Антон Францішак Брыль, Віктар Марціновіч, Андрэй Адамовіч, Міхал Бараноўскі, Адэля Дубавец, Ганна Янкута, Уладзь Лянкевіч, Кацярына Оаро, Кацярына Маціеўская, Аляксей Палачанскі, Таццяна Нядбай, Анатоль Івашчанка, Святлана Рогач і інш.

Вікторыя Чаплева

ўвайшлі: Святлана Алексіевіч (старшыня Рады), Уладзімір Арлоў, Алена Макоўская, Барыс Пятровіч (Сачанка) і Юлія Чарняўская.

Стыпендыяткамі 2017 года былі Таццяна Барысік (Магілёў), Алена Брава (Барысаў) і Дар'я Ліс (Смаргонь).

«Новы замак»-2017

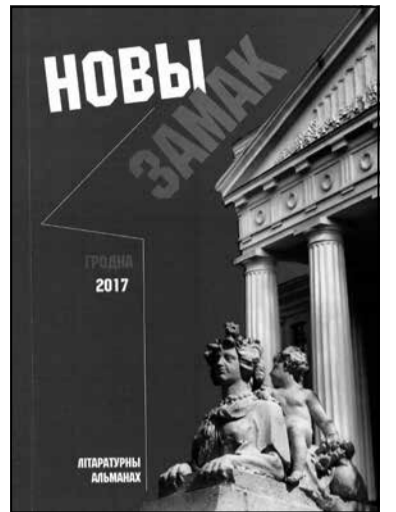
Выйшаў у свет літаратурны альманах «Новы замак» Градзенскага абласнога аддзялення Саюза беларускіх пісьменнікаў. Гэта ўжо шосты выпуск альманаха.

*Кволы прамень надвячорка,
Боль слізгануў на мінулым,
Тонкія рысы надзеі.*

Альжбета Кеда вынесла на суд чытачоў казкі, якія зацікавяць і дарослых, і юных чытачоў. А прафесар Аляксей Пяткевіч прыгадвае хлапчукоў ваенных гадоў. Сяргей Чыгрын напісаў успаміны пра Петруся Макаля, Зоську Верас і Рудольфа Пастухова, а таксама публікуе невядомы ліст жонкі Янкі Купалы да Аляксандра Жыткевіча з вёскі Вялікая Кракотка Слонімскага раёна.

Да 80-годдзя Дануты Бічэль Анатоль Брусевіч разглядае тры перыяды ў паэзіі «матулі градзенскага літпрацэсу», а да 70-годдзя Юркі Голуба Рычард Бялячыц напісаў артыкул пра яго творчасць «Палёт Голуба».

Добра прадстаўлены ў альманаху і пераклады. На беларускую мову перакладзены вершы Ганны Ахматавай, Эн Бронтэ, Мікалая Гумілёва, Адама Міцкевіча і Тадэвуша Міціньскага,

Барыса Пастарнака і Уільяма Эрнэст Хенлі. Вершы гэтых паэтаў перастварылі па-беларуску Аліна Паўлоўская, Галіна Самойла, Святлана Абдулаева і Анатоль Брусевіч.

Альманах «Новы замак» публікуе і шэраг іншых цікавых і новых літаратурных твораў і даследаванняў.

Барыс Баль, «Радые Рацыя»

Зараслава Камінская: «Я здзейсніла сваю мару»

Прэстыжную прэмію маладая пісьменніца Зараслава Камінская атрымала за першую кнігу пра мастачку-прымітывістку Алену Кіш, імя якой доўгі час было страчаным для Беларусі.

Як аповесць «Русалкі клічуць» (якая выйшла ў кніжнай серыі Саюза беларускіх пісьменнікаў «Пункт адліку») — сінтэз мастацкай фантазіі з дакладнымі гістарычнымі фактамі. Алена Кіш была творчай вандроўніцай, хадзіла па вёсках і малявала дываны, часамі нават за ежу. Яе талент пачалі ўсхваляць толькі пасля смерці, якая таксама была трагічнай — мастачка ўтапілася.

Пра асобоў беларускай мастачкі Алены Кіш беларуская пісьменніца Зараслава Камінская даведалася не так даўно. Сама здзіўляецца: думала, што шмат ведае пра беларускую культуру, а тут такое адкрыццё... Пачала капаць глыбей і адкрыла цэлы таямнічы свет наўзнама мастацтва. Многія чытачы казалі, што да з'яўлення гэтага выдання нават не ведалі пра існаванне такога накірунку ў Беларусі. Таму напісанне кнігі было не выпадкова, а хутчэй, заканамернасцю.

Каб паступіць на другі год навучання ў Школе маладога пісьменніка (праект Саюза беларускіх пісьменнікаў, — «Sputnik»), трэба было прапанаваць ідэю твора, і Зараслава вырашыла зрабіць падарунак перш за ўсё сабе.

«Алена з'яўляецца ўвасабленнем мастака з даволі распаўсюджаным лёсам — яе працы былі не прызнаныя пры жыцці. Менавіта таму яна цікавіла мяне як асоба і сімвал складанага лёсу мастака», — кажа маладая пісьменніца пра гераіню сваёй містычна-дэтэктыўнай аповесці.

Трактаваць назву аповесці нават сама аўтарка не можа адназначна.

Па-першае, русалкі — гэта міфічныя дзяўчыны, якія самастойна інсуюць у творы. Па-другое, з русалкай Зараслава параўноўвае і самую Алену Кіш. Увогуле, русалка — гэта дваістая істота ў беларускай міфалогіі, бо бавюць русалкі тапеліцы ці ахвяры, а бываюць пачвары, якія самі забіваюць людзей.

«Русалкі клічуць» — гэта нават крыху пра мяне, бо, напісаўшы гэтую кнігу, я здзейсніла сваю мару, чаго не магла зрабіць доўгі час. Можна сказаць, што, зрабіўшы гэта, я адгукнулася на покліч сваёй мары», — тлумачыць Зараслава і кажа, што яе кніга — пра пошук моцы, пра адхіленне ад стэрэатыпаў і нежаданне ісці па звычайным для жанчыны шляху.

Пісаць Зараслава пачала на журфаку, але пасля «завучылася» і доўгі час была толькі чытачом. Вярнуцца на шлях пісьменніцы-рэкламістка з Наваполацка вырашыла, калі даведалася пра Школу маладога пісьменніка. Цягам першага года пісала невялічкія апавяданні, на другім годзе вырашыла здзейсніць мару аб кнізе.

«Для мяне гэта цікавы досвед, таму што доўгі час я не пісала нічога, акрамя канцэпцый

і рэкламных тэкстаў. Вельмі рада, што атрымалася. І ўжо тое, што кнігу надрукавалі — было асабістай перамогай», — усміхаецца дзяўчына.

«Сучасная беларуская літаратура проста цудоўная. Яна шматгранная, у ёй вельмі шмат таленавітых пісьменнікаў. Толькі шкада, што яна не папулярная сярод вялікай колькасці чытачоў», — распавядае Зараслава.

Яна мяркуе, што гэта праблема любой літаратуры на постсавецкай прасторы, бо ў нас няма такога ж добрага маркетынгавага падыходу, як, напрыклад, у Заходняй Еўропе.

«Мне падаецца, беларуская літаратура вартая таго, каб яе чыталі. Гэта важна не для пісьменнікаў, а перш за ўсё, для чытачоў, бо знаёмства з беларускай літаратурай — унікальны досвед, якога не атрымаеш ні з рускай літаратуры, ні з замежнай, ні з кіно. Гэта нешта асабістае і пра цябе», — падкрэслівае аўтарка...

«Кожны павінен займацца сваёй справай: пісьменнік піша, а выдавецтва займаецца распаўсюджваннем яго кнігі», — падсумоўвае Зараслава.

Яшчэ адна прычына праблем у літаратуры — непапулярнасць мовы, але тут адзінае, што можа зрабіць пісьменнік — працаваць, ствараць моўнае асяроддзе і паказваць яе прыгажосць, каб людзям хацелася размаўляць, чытаць і пісаць па-беларуску, бо «няведанне мовы — гэта абкраданне сябе».

«Чалавек разам з беларускай мовай губляе нешта безэквівалентнае. Гэта няма чым замяніць, таму я хачу, каб мае будучыя дзеці абавязкова ведалі беларускую мову», — кажа Зараслава.

Яе бацькі, дарэчы, з Украіны, але гэта не перашкаджае ім чытаць беларускія творы дачкі і вучыць па іх мову...

Паводле «BelSputnik»

З нізкі «Уладзевы гісторыі»

Уладзімір СІУЧЫКАУ

Прачуханкі

Адзін час Галіна Іванаўна А., педагог-гісторык паводле адукацыі, мела пасаду, якая адзначалася ў яе працоўнай кніжцы запісам доўгім і мудрагелістым: «Кіраўнік арганізацыйнай групы па стварэнні музея гісторыі жаночай адукацыі ў Беларусі». Музей той ствараўся ў адзінай у краіне Жодзінскай жаночай гімназіі.

Аднаго дня запрасіла Галіна Іванаўна ў гімназію на літаратурна-мастацкую імпрэзу ўраджэнца горада па-над Плісою Уладзіміра С. з ягонай калегамі.

Актавая зала жаночай (пісьменнікі аніак не маглі ўцяміць, чаму завецца яна жаночай, а не дзявочай, бо вучацца ў ёй усё ж дзяўчаты?) гімназіі была паўнюсенькая.

Галіна Іванаўна распачала імпрэзу — павітала ўсіх прысутных і стала прадстаўляць гасцей.

Спачатку назвала земляка, мастака і пісьменніка Уладзіміра С., які ў свой час вучыўся ў будынку гімназіі, што належаў тады сярэдняй школе №3.

— У нас у гасцях таксама, — працягвала вядоўца, — перакладчык, паліглот і педагог, грамадскі дзеяч, экс-дэпутат Вярхоўнага Савета нашай краіны Лявон Пятровіч Баршчэўскі! Гімназічная ідэалагія, пластынавая бландзінка Людміла Б., якая прыпазнілася, а таму стаяла ў дзвярах, бо не магла праціснуцца да сталоў, за якімі размясціліся госці, схпілася за галаву.

«Уй, блін! — чыталася ў яе на вуснах. — Каго запрасілі?!»

Калі аціхлі чарговыя гарачыя воплескі гімназістак, Галіна Іванаўна прадоўжыла:

— Мы рады вітаць у нашай гасціннай зале і Народнага паэта Беларусі Рыгора Барадудзіна!

Ідэалагія зноў схпілася за галаву і паспрабавала нешта патлумачыць Галіне Іванаўне на мігах. Тая згледзела, што Генадзь Мікалаевіч Бураўкін не спяшаецца адгукацца на яе прадстаўленне і падымацца з крэсла, а госці штось падказваюць ёй паўшэптам.

— Прабачце, дзяўчаты, прабачце і вы, дарагія госці! — нарэшце змікіціла яна, што змарозіла нейкую недарэчнасць, спахапілася і пастаралася выправіць сваю памылку: — Я вельмі хвалюся, а таму яшчэ раз перапрашаю. У нас у гасцях сёння — Народны паэт Беларусі Генадзь Бураўкін, аўтар тэкстаў такіх знакамітых песень, як «Завіруха» і «Калыханка»!

Гэтым разам давялося Генадзю Мікалаевічу падымацца і раскланывацца, бо хіба ж можна не звацца Народным паэтам аўтару добрага тузіна шлягераў, а таксама песні, якая штовечар гучыць для дзетак з тэлеэкранаў?!

Тым часам на твары ў ідэалагіі можна было прачытаць:

«Ну, усё, капец! Калі не звольняць, дык атрымаю як мінімум добрай прачуханкі ў гарана ці нават у гарвыканкаме!»

Імпрэза ж прайшла ўдала і ў нечым нават будзёна: сталічныя госці пачыталі вершы і пераклады, адказалі на пытанні, падарылі бібліятэцы свае кнігі ды і пацешыліся кветкам ад гімназістак.

Не змаглі літаратары прамінуць таго дня і гарадскую бібліятэку. Пагаварылі з яе супрацоўніцамі, пакінулі аўтографы на сваіх аўтарскіх кнігах, што знайшліся на паліцах і ў бібліятэчных фондах, а таксама сфатаграфаваліся на добры ўспамін разам з бібліятэкаркамі.

А праз некалькі тыдняў дазналіся сталічныя госці, што дырэктарка бібліятэкі, лаўрэат прэзідэнцкай прэміі «За духоўнае адраджэнне» Тамара Ч. выйшла з адпачынку і ўзняла гвалт, калі падначаленыя пахваліліся ёй нядаўняй імправізаванай сустрэчай і аўтографамі знакамітых пісьменнікаў:

— Ды вы што! Знайшлі каго запрашаць у бібліятэку, знайшлі каго прывячаць у храме культуры! Вы што, не ведаеце — гэта ж бэнээфайцы, гэта ж апазіцыянеры! Праз тое нашы ўлады ім ні званняў, ні прэмій, ні пасадаў не даюць!

Raj

Два літаратары, суседзі па сталічным двары вярталіся з паседжання Рады пісьменніцкай суполкі, што праходзіла ў Сусветны дзень правоў чалавека і дзе чальцом творчага саюзу быў абраны і іх даўні сябра-мастак.

— Ну вось і вярнуліся мы ў свой Рай! — зазначыў малодшы, калі прамінулі яны каланаду перад Батанічным садом, збочылі праз арку з шумнага і ўвечары праспекта ў свой двор.

— Ну, ты, Уладзія, дык праўдзе вяртаешся ў рай, да сваёй жончкі Раі, — азваўся старэйшы.

— Але, калі як след разважыць, дык і двор наш можна ўважаць за райскі ці эдэмскі сад.

— Двор, і праўда, някепскі — вялікі, ад «Акадэмкі» да Батанічнага саду, і зялёны, быццам міні-парк. Кажуць, што ў ім раскаше нямала кустоў і дрэў-экзотаў, якія, бывала, аказваліся лішнімі пры высадцы ў Батсадзе. Мне дык тут жывецца хораша і зручна — побач Дом друку, Акадэмія навук і Палац воднага спорту, а да станцыі метро, лічы, некалькі крокаў... Праўда, апошнімі гадамі кавярні і дарагія буцікі «з'елі» як мінімум тры прадуктовыя крамы. Ну ды гэта дробязь...

— Калі мець на ўвазе краму «1000 дробязяў», дык у нас іх пад бокам тысяча, — нібыта пагадзіўся са старэйшым калегам Уладзія, але паспрабаваў зноў заінтрыгаваць. — Але я, шанюны Генадзь Мікалаевіч, меў на ўвазе найперш Рай з пазамінулага стагоддзя, пра які і сам дазнаўся толькі днямі...

— Ну дык не марудзь, раскажы!

— Ды вось, агледзеў я ў інтэрнэце, на сайце «Нашай Нівы»

польскамоўную мапу 1859 года. Там акурат на месцы нашага квартала пазначана нейкае паселішча, падпісанае як Raj. Зноў жа — дробязь, а прыемна!

— Дзіва што! Вось каб цяперашні парк Чалюскінцаў перайменаваць у Райскі парк, а яшчэ лепей — у Райскі сад!?

— Або хаця б аднавіць адну з гістарычных назваў — Камароўскі лес, лес Ваньковіча ці Камароўскі парк.

— І праўда, якое дачыненне маюць да Беларусі тыя, нібыта героі, чалюскінцы? — уздыхнуў спадар Генадзь і тут жа папрасіў: — Ты скінь мне на дыскету ці на флэшку той файл з мапаю.

— Магу хоць сёння пераслаць яго электроннай поштаю.

— Я, праўда, не дужа сябрую з найноўшай тэхнікай, але сын з дачкою дапамогуць разабрацца, расчытаць той рэбус.

— Я ўжо спрабаваў, але покуль што не ўдаецца. Не далі рады ні намеснік дырэктара Музея Мінска, гісторык Сяргей Тарасаў, ні даследчык землеўладанняў, у тым ліку Менска і Менскай губерні, Зміцер Дрозд. Кажуць яны, што мог нейкі дзівак іменаваць Раем свой фальварак або маёнтак, але... А ў мяне дык, калі думаю пра гэта, круціцца ў галаве даўня пугачоўская песенька:

*...Вы не верьте, что живу я,
как в раю,
И обходит стороной меня беда,
Точно так же я под вечер устаю
И грущу, и реву иногда...*

— Ну, а каб, як кажучы сённяшнія маладзёны, жыццё раем не падавалася, зазначу, што і тут, у нашым Раі, не адно толькі ружовыя (і зялёныя!) фарбы.

— Што вы, Генадзь Мікалаевіч, хочаце гэтым сказаць?

— Ды хаця б тое, што зусім поруч, імаверна, на месцы цяперашняй Акадэміі мастацтваў шыраваў знамяці фінскі мастак і мысляр Аляксандр Ахола-Вало. Ён, дарэчы, не толькі ілюстраваў кнігі беларускіх пісьменнікаў, пачынаючы ад другога выдання «Новай зямлі» Якуба Коласа, а сам настолькі дасканала вывучыў беларускую мову, што нават пісаў на ёй мастацкія творы. Чуў пра такога?

Дазналіся сталічныя госці, што дырэктарка бібліятэкі, лаўрэат прэзідэнцкай прэміі «За духоўнае адраджэнне» Тамара Ч. выйшла з адпачынку і ўзняла гвалт, калі падначаленыя пахваліліся ёй нядаўняй імправізаванай сустрэчай і аўтографамі знакамітых пісьменнікаў

— Па-мойму, гадоў дзесць жыву ён у Беларусі, а ў Віцебску вучыўся ў мастацкай школе Юдэля Пэна. Працаваў у часопісе «Беларускі піонэр», папярэдніку цяперашняй «Бярозкі», а таксама ў Інбелкульце, быў знаёмы з Казімірам Малевічам і Маркам Шагалам...

— Усё правільна. У 1930 годзе збудаваў ён «Храм гісторыі чалавечых пакутаў» вышынёю з твоей цяперашняй дом, ледзь не сяміпавярховік. У цэнтры яго стаяла шасціметровая статуя — гэтка Галіяф, алегорыя сусветнага бандытызму. А за роспісы там былі адлюстраваны разнастайныя катаванняў ад старажытнасці да ягоных дзён XX стагоддзя. Фіна за тое называлі Мікельанджала камунізму. Не ведаю, радавацца ці не, але павільён той улетку сорак першага знішчылі нямецкія фашысты... Ну, а каб скончыць гаворку на мажорнай ноце, выкажу спадзеўку, што ў іншым, нябесным свеце, чакацьме нас рай, лепшы за гэты — тутэйшы і цяперашні...

Плывец

Паэт, прэзіік, перакладчык і публіцыст Янка С. лічыў сябе і за спрактыкаванага, моцнага пльўца, які нават у мора мог сам адплысціся на некалькі кіламетраў.

Але як мінімум двойчы надараліся з ім досыць крыўдныя, а ў нечым і небяспечныя чарнаморскія неспадзяванкі.

Аднае раніцы на досвітку выбраўся ён на Адэскі гарадскі пляж і ўпэўнена стаў адграбаць звыклым яму кролем, бо на моры не было відаць ані хвалі, а паверхня была як шкло.

Адкуль жа было ведаць харобраму пльўцу, што тым самым часам гаспадарыла там незаўважная і падспудная плынь?

Пазней здавалася пльўцу, што ўжо вяртаецца ён, грабе да таго месца на пляжы, дзе пакінуў ручнік, верхняе адзенне і абутак, але здолеў патрапіць на бераг толькі на далёкай гарадской ускраіне, ледзь не пад Куяльнікам.

Адэсіты паблажліва, але і з разуменнем пасміхаліся, калі пабачылі неабачлівага пльўца, які ператварыўся ў аўтобусе ў сухапутнага «зайца» і ехаў у адных толькі мокрых плаўках...

А другога разу яго вялікасць выпадак паджартаваў са спадара Янкі, калі задушлівым абхазскім надвечоркам зайшоў той у вадку на пляжы пры ўсеагульным на той час Даме творчасці і адпачынку пісьменнікаў «Піцунда».

На поўдні прыцемкі гусцеюць імкліва, а таму пльвец раз-пораз мусіў азірацца на бераг, дзе запаліліся ўжо агні ліхтароў на аляях, зацэплілася святло ў вокнах пансіянатаў, Дамоў адпачынку пісьменнікаў, журналістаў і кінематаграфістаў.

Але раптам, калі азірнуўся чарговы раз, адчуў пльвец, што нават у прахалоднай марской вадзе працяла яго халодным потам: усе агні на беразе раптам згаслі!

«Мабыць, нейкая аварыя на электрападатстанцыі! — ліхаманкава пранеслася ў галаве. — Але мне ад гэтага не лягчэй! Як зарыентавацца ў цемры, у якім накірунку пльвіць?! Калі наўздагад, дык магу і да Турцыі дапаць!»

Дзякаваць Богу, агні на беразе неўзабаве зноў запаліліся, і спадар Янка скіраваўся ўбок пляжа, дзе і даў сабе зарок адмовіцца ад начных заплываў.

У дарозе

Таццяна
БУДОВІЧ-
БАРАДУЛЯ

Мае самыя раннія і яркія ўспаміны звязаныя з дарогай. Вось мы з маці ў самалёце. Я — побач з маленькім круглым акенцам, што так нязвычайна называецца: ілюмінатар... Махіна разганяецца, хутка-хутка імчыцца па паласе, адрываецца ад яе, і пад намі ўжо вершаліны дрэў. А яшчэ праз пяць хвілін — нібы ватныя, белыя калматыя аблогі. І ў дзірках паміж імі — вузенькія стужкі дарог, на якіх, падаецца, стаяць, а не едуць маленькія, быццам дзіцячыя машынкі-грузавічкі...

Мы з малодшай сястрой у аўто. Бацька — за рулём, побач з ім — маці, а мы — на задніх сядзеннях. Нам тут зрабілі «лежбішча», паклаўшы на падлогу вялізныя скруткі: намёт, коўдры, іншае начынне. Можна выцягнуцца ў поўны рост. Нам не цесна, а ўтульна і цікава: карцінка за акном пастаянна мяняецца, дарога ідзе то ў горку, то пад горку, і тады перад вачыма адкрываецца бліжэйшы пад'ём, ён та-а-акі высокі, круты, што здаецца, папярэднія машыны не ўз'язджаюць на яго, а запаўзаюць. Мы едзем на поўдзень, і прадчуванне сустрэчы з морам і чымсьці незвычайным соладка казыча ўяўленне...

А вось мы ўздыхаемся па горным серпанціне. Вузень-

кая, крутая, звільстая, быццам цацачная дарога. Справа такі высокі абрыў, што аж глянуць страшна, а злева над намі навісаюць здаравенныя каменныя глыбы. Як толькі яны трымаюцца?

Цяпер мы дарослыя. Але тое адчуванне дарогі назаўжды зніталася з прадчуваннем шчасця. Калі абставіны доўга не дазваляюць кудысьці выбрацца, пабачыць новы мясціны, гарады, горы, мора, я раблюся хворай, на мяне ўсё цісне, і, падаецца, яшчэ трохкі — расплюшчыць канчаткова... Калі б раптам добры чараўнік сказаў мне: збірайся, праз гадзіну — вылет у Нью-Ёрк (Марока, Мехіка, Катманду), я была б гатовая праз пяць хвілін. Безумоўна, мы з мужам (ён у дзяцінстве таксама пакатаўся) шмат вандруем, змяняючы адно аднаго за стырном аўто.

Упершыню пасля нараджэння дзяцей мы выбраліся да мора, калі малодшы толькі пачаў хадзіць. Быў ліпень, сонца пякло няшчадна. Ад Кіева да Адэсы пяцьсот кіламетраў. Мы спадзяваліся трапіць туды да вечара. Я, хоць і сядзела спераду, глядзела больш назад: дзеці паводзілі сябе вельмі неспакойна. Муж даўно стаміўся, сілы былі на мяжы, таму месца кіроўцы саступіў мне адразу ж, як толькі дзеці супакоіліся і паснулі, зможаныя гарачынёй. І ён таксама хутка адключыўся, адкінуўшы сядзенне. Так я і засталася адна сярод соннага царства. Таксама з задавальненнем бы падрамала, але ж...

муж даваў ужо храпака на ўвесь салон, дзеці мірна пасопвалі. Што ж, я гучней падкруціла ўлюбёную музыку і выціснула на ўсю моц педаль акселератара. Хуткасць была шмат вышэй за дазволенае дзевяноста, але за ўвесь час вандроўкі па Украіне мы не пабачылі ніводнага «даішніка». Дый сітуацыя на дарозе заставалася спакойнай, яе шырокае палатно нячаста ўзрэзалі аматары праімчацца з ветрыкам, раз-пораз — фуры, ну й зусім рэдка — мясцовыя вяскоўцы, часцей на «Жыгулях», «Масквічах» ці трохколавых матацыклах...

Аднастайнасць заворожвае. Яна гіпнатызуе, прычым так незаўважна, што не паспяваеш злавіць той момант: вось зараз ты яшчэ бадзёры, хутка рэагуеш на любую сітуацыю — а праз хвілінку патанаш у салодкім мроіве думак, успамінаў, уяўленняў.

Сонца, разамлеае ад уласнай гарачыні, ляніва ліло на зямлю свае прамяні. Па абодва бакі трасы раскінуліся бясконцыя прасціралы палёў, быццам сшытыя з рознакаляровых квадратаў: жоўтых, салатавых, карычневых, цёмна-зялёных... Зрэдку іх перасякалі палосы стромкіх, як свечкі, таполяў, што раслі сцяной, ахоўваючы глебу ад моцных вятроў. Карцінка не была статычнай: кожны міг нешта змянялася, мільгалі прыдарожныя слупы, але далягляд па-ранейшаму заставаўся на месцы і ўсё падавалася надзвычай аднастайным.

Я зняла заручальны пярсцёнак і стала сціскаць яго губамі — да болю, наколькі ставала моцы. Так было лягчэй кантраляваць сябе і супраціўляцца сну.

...Дзіўна ўсведамляць (і нават не верыцца часам), што я —

цяпер — тут. За стырном аўто. Жывая, здаровая. Муж, дзеці... Усё магло б быць зусім інакш...

Зноў перад вачыма яскрава, як быццам ён тут насамрэч, паўстаў Дэнис. Глыбокі ўдых — выдых. Удых — выдых. Не раскісаць! Усе слёзы выплакаліся, хопіць!!!

Што там увесь час маячыць наперадзе? Няўжо фура так хутка нясецца, што ўжо хвілін дваццаць нельга яе дагнаць? Не-е-е, гэта не па-нашаму! Аўто паскорылася, стрэлка на спідометры рэзка тарганулася ўправа. Адлегласць пачала скарачацца. Дэнис застаўся далёка за спінай...

...Толькі, Бог мой, чаму так балюча?! Што за ідыёт выдумаў, быццам час лечыць? Дзе там! Але калі ёсць дзеці, то будзеш жыць дзеля іх. Праз самы неверагодны боль...

Гэта маглі б быць нашы з Дэнисам дзеці!!! Дзе і калі я што парушыла, што я зрабіла не так? За што мне гэта? Бог мой, у мяне зараз узарвецца мозг! Калі б хоць ведаць сваю правіну ў нейкім мінімум жыцці, лягчэй было б змірыцца.

Аднойчы падалося, што боль той стаў сцішвацца. Дэнис заставаўся жыць глыбока ў душы (і я нібыта прызвычалася да новага адчування: размаўляла з ім, як быццам ён побач, раілася па ўсялякай драбязе). Больш не хацелася заснуць, каб не прагнуцца, не наварочваліся слёзы з нагоды й без нагоды па трыццаць разоў на дзень, я аднавіла трэніроўкі, бо ўлетку зноў (упершыню пасля таго) збіралася выехаць на скалы.

Потым з'явіўся Алекс. Ён так хутка і незаўважна ўвайшоў у мае жыццё, паўсядзённасць, думкі, справы... Каб яшчэ з месяц таму мне казалі, што

такое магчыма, не паверыла б. Ён зладзіў у мяне дома хатні кінатэатр, кожны вечар прыносіў цікавыя фільмы: трылеры, камедыі, дэтэктывы... Спачатку ўгаворваў глядзець іх разам, а потым я пачала лавіць сябе на думцы, што ўжо чакаю яго, чакаю новай порцыі эндарфінаў (праўда, не ведала, чаго хацелася больш: забыць пра ўсё, паглыбіўшыся ў чужыя прыгоды на экране, ці непасрэдна Алекса, яго цёплых рук, усмешкі, слоў). І вось — Алекс побач, спіць... Як неспадзявана...

...Зноў ажыў Дэнис. Глядзіць на мяне па-добраму, без ценю папроку. Трошкі схіліўшы на бок галаву, ледзь прыкметна ўсміхаючыся. І яго светла-зялёныя вочы зноў іскрацца на сонцы, як і тады... У самай глыбіні шырокіх зрэнак з'яўляецца цяпельца, спачатку ледзь заўважна, а потым усё ярчэй, і вось — вочы колеру хрызаліту прамяняцца, дакранаюцца да душы, атуляюць яе пяшчотай, разуменнем... Ён працягнуў да мяне руку. Марудна, быццам баяўся спалохаць...

...Аўто вільнула ўлева. Я схмянулася, быццам вынырваючы са шчаслівага палону. Ці як рыбіна, выкінутая са сваёй стыхіі на халодныя камяні. Першае, што зафіксавала свядомасць, была чужая рука на стырне, што трохі павярнула яго ўбок. Траекторыі руху легкавіка і фуры не перасякліся. Я завяршыла абгон, вярнуўшыся на сваю паласу. Унутрана падрыхтаваўшыся пачуць ад мужа ўсё, чаго я вартая як кіроўца: толькі што ледзь не «ўгробіла» ўсю сям'ю, заехаўшы акурат пад фуру. І раптам чую: Алекс па-ранейшаму пахрапвае... Дыханне роўнае, як і было...

Свастыка

Лявон
ВАЛАСЮК

Ён ішоў па пероне ўздоўж бліскучых рэек у промнях спякотнага абедзенага сонца ў мой бок: сярнявы хлопец крыху вышэй сярэдняга росту, гадоў на сем-восем маладзейшы за мяне. У чорных пантофлях, чорных нагавіцах і такога ж колеру майцы без рукавоў, з-пад якой віднелася загарэлае мускулістае цела. Па смуглым скуластым твары можна было здагадацца, што ў яго продкаў цякла ў жылах цыганская ці татарская кроў.

На левым прадплеччы я разгледзеў выкалатую фашыстскую свастыку памерам з пяць колішніх савецкіх капеек. Так нечакана было пабачыць яе ў невялічкім гарадку на плячы маладога чалавека. Прыпомнілася з літаратуры, што фашысты расстрэльвалі цыганую нараўне з яўрэямі і камуністамі. «Пэўна, галава не ведае таго, што рукі робяць?!» — падумаў я, назіра-

ючы за хлопцам. Захацелася адразу садануць яму ў грудзі нагою, каб толькі не бачыць тую чорную свастыку на прадплеччы...

Той заўважыў мой погляд на яго плячо. На гэта было, відаць, усё і разлічана: справакаваць мяне альбо каго іншага на нейкія разборкі. Яго цёмныя калючыя вочы зіркалі ў мой бок, нібы прамаўлялі: «Вось я магу гэта сабе дазволіць, а вы ўсё?!»

Такія дзікаватыя вочы ўжо недзе бачыў: хутчэй за ўсё часцяком па тэлевізары ды на службе ў войску ў аднаго сяржанта-стараслужачага з Магадана.

Па ўсім было відаць, што хлопец не мясцовы, але адкуль ён з'явіўся тут, у горадзе майго дзяцінства, куды я часта прыязджаю да радні і сяброў?

Было бачна, што «нацы» выбраў мяне аб'ектам для правакацыі. Саступіць яму, зрабіць выгляд, што не бачу свастыку, — такога сабе дазволіць я не мог.

— Малады чалавек, а піва са мною папіць не жадаеце?! — паспрабаваў я абязброіць яго.

Незнаёмец прыпыніўся амаль насупраць, глянуў па баках.

— Да цягніка яшчэ доўга, а кампаньёна няма. Бачу, што і табе горача ў тваім чорным. А мо ў цябе жалоба, то прабач...

Незнаёмец яшчэ раз азірнуўся, нібы асцерагаючыся «падлянка» з майго боку, але ні адзін мускул не варухнуўся на яго твары.

— Вы нешта хочаце ад мяне? — запытаў халодным голасам незнаёмец, здымаючы і наматваючы чорную майку сабе на левую далонь.

«Адразу рыхтуецца да бойкі», — трывожна падумаў я, адзначыўшы, што нікога знаёмага на пероне няма. На гэты раз даўдзецца ўсё вырашаць самому.

— Дык што вы хацелі? — яшчэ раз, больш настойліва, перапытаў незнаёмец. У яго голасе ўсё яшчэ адчувалася варажасць і жаданне размяць мускулы.

— Хадзем пап'ем піва. Бачу, ты таксама адзін. Раскажаш, што і як. — Я стараўся быць спакойным. Бачна было, што мая прапанова збіла хлопца з панталыку, і ён нават знякавеў, нека абмяк, расціснуў кулакі.

«Нацы», які назваўся Мікітам, асцярожна пагадзіўся, і мы зайшлі ў невялічкі бар. Узялі па бутэльцы халоднага піва, прыселі за столік непалёк ад дзвярэй: там былі вольныя месцы. Побач сядзела кампанія хлопцаў і дзяўчат, якія спакойна гаманілі паміж

сабою аб нечым мясцова-малаважным.

— Навошта ты гэта зрабіў сабе? — нарэшце запытаўся я, адпіваючы з бутэлькі. — Не вядома, як складзецца тваё далейшае жыццё, але з гэтым хадзіць па зямлі не вельмі прыемна і патрэбна.

— Гэта зусім нецікавая гісторыя, пра якую не хацелася б і ўспамінаць, але... — Мікіта ўсё яшчэ насцярожана глядзеў на мяне. — Неяк тусаваліся на хаце, гулялі ў карты. Дык я прайграўся, і ў выніку мне накалолі гэтую свастыку, сілаю, пры дзяўчатах... Я нічога не мог зрабіць. Цяпер з гэтым даводзіцца жыць. Так вось і хаджу. Улетку гатовы да таго, што нехта ў любы момант захоча мне морду набіць, але я не раю. Спецыяльна потым доўга трэніраваўся, каб пры патрэбе даць здачы. І вось што дзіўнае... Гэтая накладка змяніла ўсё маё нутро, я стаў зусім іншым чалавекам — развучыўся любіць людзей. Зусім не збіраўся з табою ўступаць у бойку, але каб ты мяне зачапіў, то давалася б патузачца, а так...

Я глянуў на гадзіннік: трэба было спяшацца.

— Ты едзеш куды ці сустракаеш?.. — запытаў я ў Мікіты.

— Сустракаю сябра. А на цябе звярну ўвагу таму, што паказаўся занадта: недзе бачыў раней.

— Магчыма, свет цесны.

У гэты момант да нашага століка падшоў адзін з мясцовых з недапітым півам у куфлі і ўстаіўся на Мікіту:

— Падла, а ты што носіш на плячы? Ты нічога тут не пераблытаў? — незнаёмец мацюкнуўся і лінуў рэшткі піва ў твар Мікіту. Той хацеў рэзка прыпадніцца з-за стала, але двое хаўруснакаў мясцовага ў адно імгненне апынуліся за спінай Мікіты, прыціснулі плечы да стала і заламалі рукі.

Усё адбылося так хутка, што я не паспеў нічога зразумець. Спрабаваў нешта сказаць, але адляцеў убок і ледзь не страціў прытомнасць ад спрактыкаванага ўдара ў дышавіну. А да Мікіты падшоў яшчэ адзін аматар піва і цыгарэтаў спакойна прыпаліў свастыку спачатку на адным, а потым на другім плячы. Той застагнаў, таргануўся, паспрабаваў вызваліцца — марна.

— Міліцыя! Міліцыя! Дзе тая міліцыя?! — крычала ў трубку тэлефона бармэнша.

— Не раім табе больш тут з'яўляцца і дэманстраваць свае плечы, як шалава. Можаш у наступны раз і ласты склеіць, — пагрозліва сіпеў светлавалосы здаравяка ў сініх джынсах. — Гуляй!...

Я пацягнуўся на перон, а Мікіта выскачыў з бара і недзе знік за яго будынкам. У паветры адчуваўся непрыемны пах паленай чалавечай скуры.

Нішто не паўтараецца

Аксана ДАНИЛЬЧЫК

Суіснаванне

Неба
падступае з усіх бакоў,
разганяе птушак,
але на імгненне
спыняе свой наступ.

Вочы коткаў,
сцішаных на дрэвах
наступраць акна,
ўспыхваюць жоўтымі водбліскамі
і адлюстроўваюцца
ў маіх зрэнках.

Хачу выйсці на вуліцу,
але так і застаюся
на трэцім паверсе
сам на сам з пачаткам ночы,
а навальніца
выкручвае рукі маланкам
і штурляе камякі хмараў мне на балкон.

Ноч яшчэ нейкі час
углядаецца ў мяне,
а калі ёй гэта надакучвае,
апускае аканіцы дажджу,
і я пэўны час нічога не бачу.

Мы суіснуем
у адной матэрыяльнай прасторы
і адлюстроўваемся адно ў адным
незалежна ад адлегласці.

Толькі калі ўжо зусім блізка
бывае балюча.

У эпіцэнтры стыхіі
мой дом апынуўся, калі
вечер прыціснуў хмару да акна,
яна расплюшчылася
і пацякла цёмна-сіняй мельмай,
падхопліваючы зоркі.

Акцяны не прадугледжваў
ніякага выйсця з гэтай замкнёнасці,
я і не спрабавала.
Толькі глядзела, як плынь
імкнулася выціснуць шкло,
а шкло супраціўлялася,
і пакуль яно супраціўлялася,
я жыла.

Так магло б працягвацца
дні і гады,
бо ці ёсць шанец
перамагчы стыхію?

Толькі чакаць,
калі аслабне яе сіла,
спадзяваюцца,
што вытрымае шкло,
і пісаць.

А магчыма,
толькі так і можна
перамагчы стыхію?

Момант,
калі бледна-ружовае неба
бэзавай фальбонай
накрыла плечы будынкаў,
разгарнуўся
ва ўсёй сваёй касмічнай пяшчоце.

Інверсія звыклых колераў,
залежная ад невідавочных
для мяне працэсаў,

адбылася,
і ў бледна-ружовым небе
паўстаў
нерухомы шэры дым.

Так, я памятаю:
нішто не паўтараецца.

Зямля паварочваецца,
і ружовая паласа
страчвае свой колер.

Я застаюся
сам на сам
з чорнай бясконцасцю,
якая растрэскаецца,
бы старая фарба,
высыпаючы
праз белыя прожылкі
зорны пыл.

І я падстаўляю яму далоні.

На чырвонай выспе
сярод акіяна
спыняюцца белыя лебедзі.
І калі яны ўзмахваюць крыллем,
калі яны ўзмахваюць крыллем,
хвала цёмлага святла
ўздываецца ў паветра.

Гэтыя флюіды
разлітаюцца па зямлі
і абуджаюць высахлаыя фантаны
ў спусцелых гарадах,
а на людскія душы
сыходзіць прасвятленне.

Няўлоўная энергія
лебядзіных крылаў
для мяне рэальней,
чым шэрая сцяна наступраць.

Бо ці існуе рэальнасць,
якую я не заўважаю?

Але я ведаю дакладна:
у тых імгненні,
калі сонца завешвае
вогненнымі фіранкамі
вокны шматпавярховак,
на чырвонай выспе сярод акіяна
лебедзі ўзмахваюць крыллем.

Зіхатлівы трохкутнік,
аддзелены роўнымі лініямі
ад туманнага паветра,
праменіцца з ліхтара.

Нібы на тонкія пруткі
накінулі залацістую арганзу,
якая ледзь прыкметна калыхаецца,
ствараючы ілюзію плыннасці.

Плыннасці часу і прасторы,
залатога і шэрага,
і – нерухомасці цемры,
што акаляе мяне з усіх бакоў.

Разумець гэты свет
блакітны і залаты,
праплываць па яго затоках
то смутку, то радасці,
ведаць,
што бездань ёсць пад табой,
і бездань ёсць над табой.

І што адна смерць
не бывае больш смяротнай
за другую смерць,
бо калі мы ўсе неразумныя
ў адной лодцы –
ніхто не большы і ніхто не меншы,
а проста дай нам Божа даплысці
да берага.

Паўночнае мора
то падбгае, то адбгае,
светлае мора невыразных адценняў
пад сонцам ці пад дажджом
абываюць.

У кожнага была свая парада
ці не так?

І хтосьці бачыў,
як ноч выплывала
кывавыя згусткі болю
на бязмоўныя пляжы Дункерка.

Гульня

Беглі ўслед за вясновай вадой,
лавільныя словы-караблікі,
а потым мружылі вочы
і глядзелі праз хісткія промні,
як словы, вылаўленыя ў ручаях,
аблытаныя сонечнымі ніткамі,
сушыліся пад бліскучымі
прышчэпкамі-саламандрамі,
як вецер казытаў іх ветразі
і змушаў ледзь чутна
шамацець ад задавальнення.
І неслі на працягнутых далонях
набытыя скарбы, а зямля
распраўляла цёмна-зялёнае
крылле лясоў
з белымі пёркамі бязлістых
бярэзаў...

Прашу цябе, давай пагуляем яшчэ раз.

На мастку

Рыбкі хаваюцца
ў мутнай вадзе,
ты ж не схавашся
анідзе.

Сонца і вецер,
хвалі дрыжаць,
рыбкі блішчаць
як лязо нажа.

Не запавольвай
здзіўлены крок,
бо пад табой
таямніца і змрок.

Ў мутнай вадзе
не пабачыш красы
травы –
тапеліцы
валасы –

плынь апускае
на глеісты дол,
дзе анічога
не бачна вакол.

Цэліўся доўга
ў рыбку прамень,

а перастрэў
твой спалоханы
цень,

цень пахіснуўся,
з'ехаў набок –
не запавольвай
здзіўлены крок.

Ноч

Ліхтар
расплываецца па фіранцы
імпрэсіяністычным акцэнтам,
цені вазонаў выцягваюцца
да памераў дрэваў
і накрываюць прастору.
Я згарнуся
пад іх абаронай
калечыкам,
як Маўглі,
што стамлёна
прылёт на траву
і слухае джунгляў
пранізлівыя галасы,
і згадвае
тыгра Шэрхана абпаленыя вусы,
пакуль не прыйдзе Багіра,
каб забраць мяне
ў падсвядомасці
чорныя гушчары,
каб песьціць мяне
і трымаць там,
пакуль яе не аслепіць
чырвоная кветка
зары.

Паклала на ваду рукі,
і пад маімі далонямі
ускалыхнуўся сусветны акіяны:
той, што забірае маю памяць,
а мяне запавольвае сваёй:
не адчуваць мінулага,
не прадбачыць будучыні –
хіба не ў гэтым
найвышэйшая асалода
існавання?

Цёплая плынь і халодная плынь
у непераадольным імгненні
да гармоніі
то страчваюць раўнавагу,
то зноў набываюць,
а сонца бліскае імпульсамі святла
і прабгае па гэтай

бясконцасці хваляў
па гэтай нязменнай зменлівасці вады
як усмешка, што прабгае па твары,
імгненна асвятляючы яго рысы...

А неаформленыя словы
коцяцца па схілах аблокаў,
адлюстраваных на яго паверхні,
і паглынаюцца сіняй безданню.

Прафесар

Альберт
ЛАЗАКОВІЧ

Гэта гісторыя магчыма падасца падобнай на шматлікія гісторыі пра трагічныя лёсы бязвінных ахвяр бальшавіцкага бязлітаснага рэжыму. Тым не менш аўтар палічыў карысным данесці да сучаснага маладога чытача яшчэ адну драматычную гісторыю...

Санаторый

Восень 1964-года. Мне, маладому ленинградскаму інжынеру, пашчасціла атрымаць не зусім профільную пецёўку ў Сестрарэцкі кардыялагічны санаторый, і я нечакана апынуўся сярод шматлікіх сардэчнікаў амаль з усяго Саюза. Народ там сабраўся розны: карагандзінскія шахцёры, піцёрскія разначынны люд, адстаўныя партыйныя функцыянеры (нават пара былых сакратароў абкамаў партыі з волжскага рэгіёна) і гэтак далей. З першых дзён заезду гэтыя пакутнікі сардэчных хвароб пачалі ўтвараць групы па інтэрэсах, дзе абмяркоўвалі, акрамя хвароб, безліч жыццёвых і грамадскіх праблем збяднелай краіны. Карацей кажучы, патрохі ўсталяўваюцца (амаль на месяц) гарманічны лекава-выратавальны ансамбль. Але знаходзіліся арыгіналы, аматары зялёнага змя, якія неасцярожна блыталі рэжым жыцця і паводзін у кардыялагічным санаторыі з рэжымам і паводзінамі ў дамах адпачынку маракоў гандлёвага флоту. І шчыра абураліся на патрабаванні адміністрацыі датэрміновага (і ганебнага) іх вяртання ў родныя калектывы...

Мне пашанцавала на суседа. Дзядзька Рыгор спалучаў у сваёй асобе букет рыс чалавека дабразычлівага, знаходлівага, які пабыў і студэнтам Тэхналагічнага інстытута, і будаўніком Камсамольска-на-Амуры, а ў час вайны — камандзірам

браняпоезда. Цяжкая кантузія і раны амаль пазбавілі яго зроку, але не пачуцця гумару і аптымізму; у час прагулак ён заўсёды быў у атачэнні купак пераспелых прыгажунь... Нехта з гэтых зачараваных кабет, у зручны час маёй адсутнасці ў пакоі, працягваў з яшчэ большай асалодай і адданасцю моўчкі выслухоўваць дзядзьку Рыгора ў яго моцных абдымках.

Нашы з ім вячэрнія гутаркі пра сапраўдныя рэаліі мінулых 20-40-х гадоў, сведкам ці ўдзельнікам якіх ён быў, шмат у чым папоўнілі палітру маіх ведаў пра перажытае ў той час краінай і народам.

Дзіўны пацыент

...Ён з'явіўся ў санаторыі з невялікім, у 3-4 дні, спазненнем. І адразу прыцягнуў маю ўвагу сваёй постацю, тварам і нязвычайнай манерай размаўляць упэўнена, з далікатнай годнасцю, што падказвала яго прыналежнасць да няпростых — навуковых альбо ўладных — колаў. Карціну саліднасці падкрэслівалі акуляры ў залатой аправе (не савецкага гатунку) і дарагі касцюм цёмна-блакітнага колеру. Уменне далікатна карыстацца сталовым інструментарыем таксама выдавала выхаванага чалавека. У маёй галаве імгненна ўзнікла паважлівая мянушка «Прафесар». Усё паказвала на тое, што гэты чалавек «лагічна» знаходзіцца тут, у кардыялагічным санаторыі, у адрозненне ад мяне, 27-мі гадовага інжынера, якому пашчасціла за сціплым навукова-інжынерным справай атрымаць ад прафкама інстытута гэтую «гарашчую» пецёўку.

Некалькі дзён мы не бачыліся з ім з-за «накладак» лекавых працэдур, таму ў наступны раз за вячэрай я больш уважліва разгледзеў яго. Ён няспешна веў размову з суседам насупраць, еў нешта тварожнае з гарбатай.

Плошча была наэлектрызавана: дэлегацыю сустрэлі ганебнымі крыкамі. Калі сарваны ветрам з галавы Хрушчова капялюш паслужліва кінуўся лавіць (і вельмі няўмела) Суслаў, плошча зарагатала...

Але калі размова паскорылася, адбылося дзіўнае. Мой герой, працягваючы неабходны для размовы рухі вуснаў, на некалькі секунд «губляў гук». Гэтае тэлевізійнае падабенства ўражвала. Але не было бачна, каб гэтая акалічнасць — дэфект — неяк засмучаў прафесара...

Трохі пра кіруючых

На двары стаяў кастрычнік 1964-года. Цяжкае эканамічнае і міжнароднае становішча дзяржавы патрабавала кардынальных і рашучых змен як у стылі кіраўніцтва, так і ў самім кіраўніцтве. Чакалася адстаўка Мікіты Хрушчова. Пра незапазбежнасць гэтага размаўлялі і нашы санаторныя, хворыя на сэрца, ветэраны, якія па вечарах збіраліся каля радыёпрыёмача «Эстонія», каб без «глушылак» паслухаць каментары і прагнозы «Голаса Амерыкі» і «Бі-Бі-Сі». Значная частка гэтых слухачоў былі шматвартнымі і, нярэдка, адказнымі кіраўнікамі... І вось пачуты з прыёмача голас дыктара «Бі-Бі-Сі» адразу спыніў спрэчку. З ледзь прыхаванай іроніяй дыктар паведоміў слухачам аб маючым быць у заўтрашніх выпусках савецкіх газет рашэнні ЦК КПСС пра вызваленне Хрушчова з займаемых пасадаў «па стане здароўя». Пасля невялічкай (псіхалагічнай) паўзы, ужо не хаваючы іроніі: «Аб рэальным стане здароўя Хрушчова вам раскажа наш карэспандэнт, які летам суправаджаў візіт прэм'ера Хрушчова ў Егіпет на адкрыццё Асуанскай ГЭС». Голасам, пазбаўленым эмоцый, карэспандэнт распавёў пра абед, які Гамаль Абдэль Насэр даў у гонар Хрушчова па прыбыцці дэлегацыі ў Александрыю («Хрушчоў выпіў маленькую»). Потым быў пералёт да Асуана на свята адкрыцця ГЭС. І таксама абед, і таксама «Хрушчоў выпіў маленькую». Насэру (арабу!), значна маладзейшаму за 70-ці гадовага Хрушчова, ста-

ла дрэнна. Вось такі «стан здароўя», прамаўляў карэспандэнт, і стаў для атачэння Хрушчова афіцыйнай прычынай для яго адстаўкі...

Навіна, якую даўно чакалі, была ўспрынята значнай часткай слухачоў «Эстоніі» станоўча. «Прафесар» прайшоў моўчкі...

Праз некалькі дзён, вяртаючыся са шпацыру ўздоўж Фінскага заліва, купка адпачываючых, сярод якіх былі і мы з «Прафесарам», абмяркоўвала з іроніяй «мудрыя партыйныя рашэнні». Але мяне трохі здзіўляла абьяквасць «Прафесара» да гэтай праблемы і засмучанасць чымсьці. Пасля абед мы няспешна крочылі да сваіх «нумароў» на адпачынак, і я неасцярожна заявіў, што пры Хрушчове ж адбылася рэабілітацыя соцень тысяч нявінна асуджаных людзей, а ў партыі пачаўся працэс вяртання да ленинскіх норм жыцця... «Жыцця» я не паспеў вымавіць, бо «Прафесар» імгненна заціснуў мяне ў пакой: «Як вам не сорамна такое казаць?! Вы разумны малады чалавек, пра якія такія «ленинскія нормы» ўвогуле можна казаць у нас? Асабліва для «эліты». Прысядзем, я вам раскажу маленькі, але яскравы эпізод пра палітычную культуру і жыццёвыя звычкі гэтых прыхільнікаў так званых «ленинскіх норм».

«Гэта адбылося падчас афіцыйнага адкрыцця Куйбышаўскай ГЭС. На свята ў Куйбышаў прыляцела высокая ўрадавая дэлегацыя на чале з Мікітам Хрушчовым. Агульнагарадскі мітынг быў прызначаны на 12 гадзін дня, але ўжо за гадзіну да таго плошча была запоўнена шматтысячным натоўпам людзей, прысланых адміністрацыяй заводаў, дзяржаўных і навучальных устаноў. Надвор'е не радавала: дзень быў пахмурны, з Волгі дзьмуў халодны вецер. Настрой мітынгоўцаў таксама быў пахмурны: хранічна дрэннае забеспячэнне горада прывучыла народ не спадзявацца на паляпшэнне жыцця, і таму чакаемая сустрэча «партыі і народа» не давала вялікай надзеі на «радасны вынік». Але ж народ чакаў (мусіў чакаць). 12 гадзін — трыбуна пустая, 13 гадзін — пустая, натоўп пачаў гудзець. Пасля 14-ай гадзіны паказаўся картэж урадавых машын, але іх чакаў ужо натоўп зняважаных людзей, абураных такой непавагай. Плошча была наэлектрызавана: дэлегацыю сустрэлі ганебнымі крыкамі. Калі сарваны ветрам з галавы Хрушчова капялюш паслужліва кінуўся лавіць (і вельмі няўмела) Суслаў, плошча зарагатала...

Паступова дэлегаты размясціліся на трыбуне; я, разам з

кіраўніцтвам ГЭС, стаяў непадалёк ад Хрушчова і бачыў яго лёгкую разгубленасць ад такой сустрэчы. Адкрыўшы мітынг, сакратар абкама запрасіў да мікрафона Хрушчова, што выклікала шмат крыкаў, аглушальны свіст. Выступаць было безсэнсоўна: у бок трыбуны нават паляцела нешта з гародніны (хутчэй, пара-другая бульбін). Сакратар абкама разгублена глядзеў на Хрушчова. Той, аглядаючы ўзрушаных мітынгоўцаў, голасна кінуў ім: «Была Самара, Самарай і засталася», і хутка патупаў з трыбуны...

Я на той час ужо добра ведаў, што гэта не першы эпізод няўдалай сустрэчы Хрушчова з народам, бо як навукова-тэхнічнаму кансультанту ўрадавых камісій мне давялося прысутнічаць на прыёмах шмат якіх маштабных аб'ектаў па краіне. Таму ён, ужо звыклы да такіх «прыёмаў», не згубіў апетыт: як я даведаўся, для гатавання заказанай ім на абед юшкі са свежай сцерлядкі быў пасланы да валгаградскага вадасховішча самалёт... Вось так ажыццяўляюцца так званыя «ленинскія нормы» ў так званых «верных ленинцаў», малады чалавек...

Я, трохі саромячыся, прызнаўся, што многія ўдзячныя менавіта Хрушчову за сваё вызваленне з лагераў і турмаў... «Прафесар» іранічна гмыкнуў: «Хрушчову? Ведалі б гэтыя ўдзячныя людзі» пра службовы імператара гэтага «вызваліцеля» ў справе пашырэння «запланаваных» спісаў так званых «ворагаў народа». Мой даўні калега бачыў нават рэзальную Сталіна на гэтай хрушчоўскай прапанове: «Спыніся, дурань!» А вы кажце... «вызваліцель». Палітычна вымушаны крок, не больш. Так што раю вам уважліва і акуратна ўспрымаць шмат у чым забытаную інфармацыю пра трагічны перыяд нашага жыцця і... ніколі не здраджаць свайму сумленню, чаго б вам гэта не каштавала. На жаль, у многіх гэтага не адбылося...

Увесь час яго прамовы я адчуваў ягонае імкненне данесці нешта большае да мяне, мабыць, нейкія важныя старонкі асабістага жыцця. Але пераש-каджала гэтаму, хутчэй за ўсё, значная розніца ўзрастаў: для пакутных, трагічных апаведаў пра асабістае быў патрэбны больш сталы слухач...

На развітанне «Прафесар», неяк па-бацькоўску гледзячы на мяне, зрабіў амаль шэптам заўвагу: «Вы вельмі прамы, адкрыты і, для нашага часу, неасцярожны чалавек. Сістэма мала ў чым змянілася, не кожнаму можна душу адкрываць»...

Шанцаў выжыць не было. Выратаваць яго мог толькі цуд, і ён здарыўся. Нечакана памёр Сталін. З часам пачала разгортвацца рэвізія «творчай» дзейнасці НКВД-МГБ па масавым вырашчванні «ворагаў народа». «Прафесару» пашанцавала трапіць у першую хвалю амніставаных і рэабілітаваных

Смяротны вір пакут

Наступным днём «Прафесар» пакінуў санаторый. І ўвечары я ў размове з дзядькам Рыгорам падзяліўся сваім адчуваннем чагосьці недасказанага «Прафесарам» пра асабістыя старонкі яго пасляваеннага жыцця. Рыгор цяжка ўздыхнуў і прамовіў: «Мы з ім некалькі вечароў абмяркоўвалі перажытае, ён падрабязна раскажаў пра ўсё, што адбылося з ім, яно жудаснае. Табе карысна аб тым ведаць, можа, калісьці дзесьці раскажаш ці апішаш. Так што слухай...

Пад час вайны наш «Прафесар» выконваў адказную працу ў ЗША, займаючы пасаду намесніка ваеннага аташэ па навукова-тэхнічных праблемах, бо ён жа доктар тэхнічных навук у галіне механікі. З групай калег адказваў за навукова-тэхнічнае абгрунтаванне выбару патрэбных відаў тэхнікі і матэрыялаў і якасны іх кантроль. Праца была заслужана адзначана менавіта баявымі ўзнагародамі. Але ж праз нейкі час пасля перамогі ў краіне пачаліся дзіўныя справы. Народ, які вынес жудасны цяжар вайны, чакаў змены ў эканамічным і ўнутры-палітычным жыцці. Але змены гэтыя безнадзейна затрымліваліся. Непаразумеце і незадаволенасць гэтым замаруджаннем неслі пэўную небяспеку рэжыму. Адначасова стала задача замены значнай часткі кіруючага апарату людзьмі, здольнымі выконваць, як і ў час вайны, даручаныя рашэнні любой цаной. Вось гэтыя і блізкія да іх фактары патрабавалі хуткага і «па-бальшавіцку цвёрдага» рашэння. У віры яго выканання бязлітасна вырашаўся і лёс соцень тысяч людзей.

Гэты вір не абмінуў і нашага «Прафесара». Ён і аташэ былі выкліканы ў Саюз, аташэ — у Маскву, «Прафесар» — у Ленінград, дзе праз некалькі дзён былі арыштаваны. «Прафесар» не паверыў абсурднасці, анекдатычнасці прад'яўленых яму абвінавачванняў. Яго, адказнага за навуковае забеспячэнне паставак узбраення, доктара тэхнічных навук, абвінавачвалі ў тым, што ён садзейнічаў пастаўкам у Саюз някаснай, а нярэдка і гнілой пшаніцы (!). У справе загучала тэма абвінавачвання ў таемнай змове з аташэ і нават з прадстаўнікамі буйных амерыканскіх кампаній-пастаўшчыкоў

узбраення. Ад прыроды моцны, «Прафесар» доўга вытрымліваў бязлітасны «мардабой» раз'юшаных бандытаў, седзячы на табурэце з закручанымі за спіну рукамі. Праз пэўны перапынак катаванняў, прызначаны для спробы псіхічна зламаць ахвяру бесперапыннымі, у тым ліку і начнымі, допытамі, нязломны «Прафесар» трапіў у сапраўды жудасны канвеер смяротных пакут: усаджванне на ножку перагорнутага табурэта, іголка пад пазногці, стаянне голым у вузкай халоднай цэментнай камеры і г.д. Напалову жывога «Прафесара» заносілі ў камеру да наступнага «сеансу». Адноічы, моцна збіты, ён заўважыў на суседнім ложку новага «калегу», як высветлілася, былога армейца. Дазнаўшыся, з часам, пра сутнасць ідыёцкіх абвінавачванняў «Прафесара», той нечаканна параў яму прызнаць іх. Па-першае, каб спыніць катаванні, па-другое, сітуацыя цяпер, у параўнанні з 37-ым годам, значна змянілася: гэтыя бандзюгайлы не толькі будуць задаволены тваёй згодай, але і змягчаць меру пакарання. «Прафесар» з абурэннем адмовіўся ад гэтай парады, патлумачыўшы сукамерніку, што яго згода пацягне ў засценкі дзясяткі бязвінных людзей.

...Праз некалькі дзён месца армейца вызвалілася, яго заняў моцна «апрацаваны» арыштант у падрапанай марской форме. Як высветлілася, гэта быў заслужаны марскі афіцэр, капітан 2-га рангу, начальнік аператыўнага аддзела штаба Балтыйскага флота. Калі «Прафесар» пачуў пра змест абвінавачванняў марака, ён, пры ўсёй сваёй збітасці, зарагатаў. Фантастычнасць абвінавачвання сягала ўвогуле за межы розуму: марака абвінавачваўся ў арганізацыі перахода Балтыйскага флота ў... Швецыю. Довады марака пра тэарэтычную немагчымасць адначасова зрушыць такую гіганцкую арганізацыю з сотнямі тысяч людзей і сотнямі кара-

блём з матэрыяльна-тэхнічнай абслугой, ніяк не ўспрымаліся следчымі, і марака быў «запушчаны» па тым жа канвееры катаванняў...

Пасля некалькіх месяцаў няўдалых следчых спробаў выбіць з «Прафесара» прызнанне ў злачынстве ён уяўляў чалавечую разваліну: страціў амаль палову зубоў, магчымасць нармальна размаўляць і рухацца, бо былі адбіты патрэбныя нервовыя цэнтры. У гэтым стане ён атрымаў свае дзесяць гадоў з наступнымі абмежаваннямі і апынуўся на Калыме. Шанцаў выжыць не было. Выратаваць яго мог толькі цуд, і ён здарыўся. Нечакана памёр Сталін. З часам пачала разгортвацца рэвізія «творчай» дзейнасці НКВД-МГБ па масавым вырашчванні «ворагаў народа». «Прафесару» пашанцавала трапіць у першую хвалю амніставаных і рэабілітаваных. Больш за тое, ледзь жывы, ён трапіў у рукі лепшых медыкаў краіны з загадам паспрабаваць вярнуць яму былы чалавечы выгляд...

Дзяржава паспрабавала максімальна кампенсаваць тыя жыццёвыя страты, якія прынесла яму сваёй хваравітай жорсткасцю: поўная рэабілітацыя, вяртанне навуковых, службовых пасадаў і званняў, а таксама ўсёй сумы неатрыманай за час зняволення зарплаты. У жывапісным месцы бліз берага Фінскага заліва была пабудавана дзвюхпавярховая, камфартабельная, на той час, дача. Здаецца, можна быць задаволеным такой кампенсацыяй страчанага. Але заставаліся вялізарныя страты, кампенсаваць якія ўжо не была здольная і дзяржава.

РаSTRUШчанае шчасце, ці страці па Шэкспіру

У чалавека была сям'я: каханая жонка, прыгожая, інтэлігентная жанчына, мілыя сэрцу дзеці — сын і дачушка. І гэтая шчаслівая сям'я пасля арышту «Прафесара» таксама перажыла бязлітасныя пакуты, але інша-

га кшталту. Як вядома, дзеці «ворагаў народа» аўтаматычна пераводзіліся ў катэгорыю ізгояў, перад імі зачыняліся дзверы прэстыжных ВНУ, для больш дарослых — перспектывыя напрамкі распрацовак новай, асабліва ваеннай, тэхнікі і г.д. Такая будучыня чакала дзяцей «Прафесара», у першую чаргу сына-васьмікласніка. Гэтую сітуацыю вырашыў выкарыстаць адзін з адказных супрацоўнікаў МГБ, які добра ведаў і «Прафесара», і яго сям'ю, быў тайна закаханы ў жонку «Прафесара».

Нядрэжны псіхолаг, дастаткова інтэлігентных паводзінаў, генерал выбраў тактыку «цішэй едзеш, далей будзеш». Пры першай, нібыта выпадковай, сустрачы з даўняй знаёмай ён выказаў ёй сваё «шчырае» абурэнне тым, што адбылося з яе мужам і абяцаў праз нейкі час высветліць прычыны гэтай «недарэчнасці». Далейшае інфармаванне няшчаснай жанчыны служыла рэалізацыі задуманага генералам любоўнага, амаль шэкспіраўскага праекта. Па «версіі» генерала, «Прафесар», маючы шырокае кола сяброў і калег сярод навукова-тэхнічнага і партыйнага асяроддзя Ленінграда, апынуўся ў складзе антыпартыйнай групы, якая нібыта прапаноўвала шырокую аўтаномію Ленінграду і вобласці ў складзе СССР. Маўляў, гэтыя планы змоўшчыкаў цалкам раскрытыя, іх чакае суровае пакаранне (добра, калі не растрэл). Няцяжка ўявіць, у якім стане апынулася жанчына, яе сям'я, яе дзеці. А «сябар сям'і» раіў не губляць самавалодання, знайсці выйсце з гэтага цяжкага становішча, бо цяпер галоўнае для яе — лёс дзяцей. Пазбаўленая працы, яна страціла сродкі на існаванне, уладкавацца нават на сціпую пасаду, вядома, не атрымлівалася. Адноічы генерал «па-сяброўску» прапанаваў ёй цалкам разлічваць на яго (яна добра ведала, што ён удавец). Яго нечаканая прапанова выклікала здзіўленне (калі не абурэнне) і адмову. Але генерал, які быў

вопытным псіхолагам, не пакрыўдзіўся і не змяніў сяброўскіх да яе адносінаў. Яна ж, тым часам, адчувала нясцерпны боль ад безвыхаднасці. Год крыху прытупіў вастрывыя пякельныя жаночыя пакуты. Старэнькая маці-настаўніца з вачыма, поўнымі слёз, неяк прашаптала: «Ніхто ня можа цябе асудзіць, дочанька». Даўня, з дзяцінства, сяброўка некалькі хвілін брыдка лалялася, а потым, загаласіла: «Госпадзі, і за што ты пасылаеш нам, бабам, гэтка нясцерпныя пакуты сардэчна; які цяжар зваліўся на нашы жаночыя плечы: і пакалечаных мужыкоў выратаваць, і дзяцей гадаваць!» А супакоіўшыся, цвёрда сказала сяброўцы: «Не мучай сябе, колькі жанчын цяпер вымушаны прайсці праз гэта дзеля дзяцей. Згаджайся».

І яна згадзілася. Хоць адчувала, што страчвае апошнюю надзею на вяртанне свайго жаночага шчасця. І не памылілася.... Прайшоў пэўны час, быў рэпрэсаваны і яе генерал. Яна засталася вольнай: сын і дачка вучыліся ў інстытутах, са сваімі планами і турботамі.

І нарэшце адбылася іх з «Прафесарам» сустрэча з драматычнай развязкай: ён не дараваў ёй здраду, няхай і вымушаную, пакутніцкую. Перанесеныя нечалавечыя здзекі і пакуты нібыта давалі яму чалавечае (а, дакладней, мужчынскае) права не прымаць яе мацярынскай ахвяры, нягледзячы на шчырыя просьбы і нават патрабаванні сына і дачкі...

На пытанне дзядзькі Рыгора: «І я ка яе Вы цяпер жывеце?» ён паведаміў: «Жыву адзін, часта наведваюць дзеці з унукамі, калі-нікалі і яна з імі прыезджае. Галавой я даўно зразумеў тое, што адбылося з намі, але ў сэрцы маім яе няма». Рыгор, пачуўшы гэта, параў «Прафесару» пасля столькіх пакут кіравацца ў яго ўзросце мудрай французскай парадай: «Зразумець азначае дараваць», на што той з сумам вымавіў: «На жаль, я не француз...».

Наш дзень пачаўся

Мікола АЛЯХОВІЧ

Цябе не ўкрасці.
Направаруч — ён там,
А злева — лье,
Наперадзе
і па-за мною —
Дождж.
Ён залаты, той дождж.
Але не мой.
Даруй...

Вы зразумеіце:
Развітанне
Якраз і ёсць
Яшчэ адно вітанне.
А прывітаемся
Мы ўсе ўжо
Там.

З пагардай і абразю маўчком
Спажыць свой час,
што дадзены ад веку, —
Адно найменне стане з чалавека,
Калі да кону прыйдзе жабраком.

Я зразумеў, што недарэчы
Пачуць тваё мне «выбачай»,
Калі ўсе спакаваны рэчы,
Калі ў вачах адзін адчай.

Якое сонца, а як грае!
А мне цябе так не хапае
На ранні,
А ці на змярканні...

А калі й хопіць,
То ці хопіць?

Жыццё — на знос,
Як той пракос
Пасля касы і сонца...
Час цверазіць —
А што ты змог,
А ці паспеў
Свой скідаць стог?
Знайдзі сябе!

Наколькі змог,
Свой скідаў стог,
А што ў ім —
Знае толькі Бог?!

Сябры мае, пакуль вы ёсць
І я вам трэба...
Не так самотна,
бо душа
святлее з неба.

А мне ад цябе
аблокаў не трэба:
Ты проста
маё
высокае неба.

Вы хочаце сказаць,
Што можна доўжыць дзень...
Калі ж на гэты дзень
Не ўпаў душы прамень,

Такому дню не зіхацець,
Як ні хацець...
Калі ж не захацець —
Ці варта зіхацець?

Прастора часу,
дадзеная звыш,
не ўсведамляецца,
пакуль — жывыя...
Калі ж, аднак,
да кону дабяжыш,—
праясніцца:
яшчэ
жывы Я!

Наш дзень пачаўся
і дае нам згоду
На ўсё, пра ўсё, ад веку і на век.
Адно, што не тлумачыць
нам прырода:
Навошта ў гэтым свеце Чалавек?

Ёсць даланя,
якая нас трымае...
А мы ці ёсць
на гэтай далані?!
Наперадзе —
Жыццёвая праяма,
А паваротаў —
Божа барані!

Пабыць хацелася паболей
У харастве і смутку забыцця,

Ды для такой зямной няволі
Не хопіць аднаго жыцця.

Магчыма, нам не ў час
было сустрэцца,
Магчыма, лёс наканаваў нам тое,
Што мы на раз сустрэліся
з табою,
Каб перапалавініць сваё сэрца.

Яно было,
Яно мінула,
Але — ёсць!
Як ты ні думай —
Забываць не варта:
На сённа — дома ты,
Назаўтра — гасць...
І ганаровая —
Пад карабінам —
Варта.

Ты ўсё-такі ў маім жыцці была
І засталася ў ім, і дзякуй Богу!
Бо як бы я сваю спазнаў дарогу,
Калі б мяне па ёй ты не вяла!?

Наколькі б рады быў я дню,
Якому ўжо ніколі не адбыцца...
Калі ў тваім жыцці

не будзе месца мне,
Хаця б, як сонечнаму зайчыку,
адбіцца
Адным імгненнем у тваім акне.

Баяліся,
што не паспеем
на месяц паглядзець,
калі ён хмарны
(зацменнем
захінуты
месяц
быў).
Пакінулі сябе,
сваё —
намарна —
успамінаем:
фота-негатыў.

Аддзялілася —
не адалілася,
і на шчырае —
ну, бывай!
памалюся,
як ты малілася:
прамаўляла —
не забывай.

Думкі ўслых

Даганяю дождж,
А ён паўсюд...
І ад яго нікуды

Кілім

(З цыклу «Чмялёк
сцеражэ садок»)

Аксана ШАЛАХ

Неба болей не хмурэла, —
Дождж прайшоў. Зямля упрэла.
Поле ўсё — у каласах:
Заспяваў у жыце птах.
Чмель на кветцы загудзеў:
Радаваўся, што даляцеў...
Мятлік крыльцамі — мах-мах:
— Ах! Багаціце на палях!

На кожнага мятліка
Пахучая кветка.
На кожнага дзятліка
Елка-суседка.
Ты вырастеш, дзетка,
Ля новых дарожак, —
Але не забудзеш
Бацькоўскі парожак!

Хтось з торбы чароўнай ночкі
Выпусціў Месяц-поўню...
У радасці нашы вочкі,
Бо страх залез у шпакоўню.
Пакоціцца Месяц небам —
Нібыта дзівосны мячык...
Пакорміцца жытнім хлебам
І знойдзе ля студні глячык.
Будлівым святанкам ночка
Паскідвае з Месяца стужкі:
А раптам той мяч — сарочкай
Прылёг ля тваёй падушкі?

На гэтым даўнюткім кіліме —
Зоранька, кветка, лодка...
Вунь крылі злажылі
ва ўздыме
Лебедзь і з ім лябёдка.
У зарасніку заблукала
Спуджанае алянятка...
На ўзлеску яно не прапала:
Вунь зыркае вокнамі хатка...
І алянятка знойдзе,
Перш чым пайсці на луг,
Лустачку хлеба на плоце,
Цмокнуўшы сонейка круг.

Чмель сцеражэ мой садок.
Кветачку не пацалуеш, —
Пыжыць ён свой завіток:
— Хто ты? Ч-ч-чаго тут
ш-ш-шуреш?
— Мой берагун залаты!
Кветачку я ўздавала.
А ўберажэш толькі ты
Грацыю пахкага бала!

З украінскай мовы
пераклаў Сяргей Панізьнік

Харасмент, альбо Цнатлівы мабільнік

Нявыдуманая гісторыя

Уладзімір МІХНО

Ноч — цёмная і калючая. Прастатый. Абуджаешся часта, засынаеш не хутка — старасць. Старасць? Хочаце пасмяяцца? Раскажу вам адну гісторыю, толькі цур, каб не чуў мой мабільнік.

Містыка... Даўно заўважыў: містыка здараецца не тады, калі яе чакаеш, а падпільноўвае знянацку — як абухом па цемечку, быццам бы хоча здзівіць, яна, містыка — як той гарэзлівы пацан — абы прыкальнуцца, абы пацвяліцца. У маім жыцці містычнае здаралася не так часта, можа, таму, што я не надта ў тое веру. Ды часам нехаця паверыш.

Нанач заўсёды клаў свой мабільны тэлефон на крэсла побач з ложкам, каб ён быў, як цяпер кажуць, «у крокавай даступнасці». Бо ці мала што... спіш яшчэ, а камусьці не спіцца, швэндай тады голы па хаце, як лунатык, а так, калі што, працягнуў руку — і ты на сувязі. Заадно і час зверыш па мабільніку, святла не запальваючы — зручна.

Дык вось, паклаў я яго аднойчы на крэсла, распрануўся і шусь пад коўдру...

І шанцуе ж мне на мабільныя тэлефоны, хоць і простыя яны ў мяне, не «крутыя», ды заўсёды вяселья, яўна з гумарком, а то і з характарам. Крутых ды розных там сэнсарных мне не трэба, хай моладзь забаўляецца. Спачатку быў «Siemens». Сямёнавічам яго зваў, лабэшнікам моцны, хоць ты ім было цагліну разбівай. Носіш, вядома ж, у кішэні, дзе яго яшчэ насіць! А ён там паляжыць-паляжыць, засумуе і давай з дуру «кору мачыць». Аднаго разу напалохаў і моцна здзівіў сваякоў, тыя раптам атрымалі ад майго Сямёнавіча пустыя эсэмэскі. Давай мне званіць-трывожыцца, што, маўляў, здарылася, а я і сном-духам не ведаю. Ну зусім як малое неразумнае дзіця. Ды толькі і ў кут не паставіш, і дзягі не ўшпіліш — хіба шчаўбана дасі, а што той шчаўбан броненепрабівамай электроннай лабаціне!

Пухам яму зямелька! Знік мой Сямёнавіч без вестак, як праз зямлю праваліўся. Выскачыў аднойчы з кішэні, калі я на скутарку па вясне на гарадской дарозе, як на пральнай дошцы, аздак сабе адбіваў і вентробы растрасаў. Сігануў у свет як у капейку — і памінай як звалі.

І тады я купіў «LG». Кітаец Элік, як цяпер памятаю, дзвесце дзесяць тысяч каштаваў, калі іншыя пад мільён падбіраліся, дармавы можна сказаць. Худзенькі-шчупленькі, кнопачкі, як рэбрачкі — усе аж свецяцца, пералічыць можна. Не тое што

ў кішэні, ён табе ў далані паміж пальцаў схаваецца. Ну, думаў, гэты, на выгляд інтэлігентны, хоць гальштук завязвай, сур'ёзны будзе, самастойны, ва ўсякім разе смяяцца з гаспадара за грэх палічыць. Дык ён і не смяяўся дагэтуль ніколі. А тут раптам...

Прышоў я дадому стомлены, на працы, за сталом пісьмовым, за камп'ютарам, радоўку адбыў — мусіць, лепей бы ў полі каровы пасвіў, так бы не стаміўся. Памятаю, як пасвілі з бацькам каровак. Па кустах, па пожаньках, да лесу, аж да Логу Каменнага, пад Лісія Норы ганялі. Малы быў, падшыванец яшчэ. Трава гэдак не стаяла ў той час, як цяпер, што ў былнягу палі па вушы хаваюцца, і меліярацыя тады яшчэ зямельку не пасушыла. Атава зялёная адскочыць, каровы яе хутка наўсмак зліжуць, як масла са скрыдла — і пераганяй далей. Пад вечар ужо ног не чуеш. А ўсё роўна так не стамляешся, як цяпер, цярэбчы на працы за кампом патыліцу.

Во ўспомніў маленства. Чаму, можа, прыгадаў? Таму, што сёння, у апошні дзень студзеня, у мяне свята. Асабістае. Свята душы. Яго ў календары не шукайце, бо яно маё, як кажуць, эксклюзіўнае. Маленькі кавалачак дзяцінства, абразок захаваўся ў памяці, «завіс», як той комп са старою экспішнаю «віндою».

Мы — уся сям'я, я і сёстры — малыя яшчэ. І бацькі дома. Дроўцы ў печцы весела грашчаць, гараць. Мама ля загнета — ладзіць нам вячэру: «татаву яечню» — так мы звалі амлет, у якім плавалі вялікія прадаўгаватыя любовыя шкваркі, бацька яго вельмі любіў. А на другой, вялізарнай, як жорны, патэльні, сквірчаць грэнкі — чорны сухаваты хлебца смажыцца на таплёным сальцы пад ціхую

Містыка здараецца не тады, калі яе чакаеш, а падпільноўвае знянацку — як абухом па цемечку, быццам бы хоча здзівіць, яна, містыка — як той гарэзлівы пацан — абы прыкальнуцца, абы пацвяліцца

песню патэльні — нібы па-новай нараджаецца...

Сястра сачыніла і ў сшытак запісвае вершык. Неўпрыкмет падглядваю, і пакуль не «спаліла» мяне ды не закланіла даланей сшытак, паспеў убачыць: «Ты яечню, мама, сжарь і гренок из хлеба». У коміне вецер скуголіць-свішча, на вуліцы снегу намяло, заўтра, можа, будзем на санках з даху ў гурбу з'язджаць. А тут, на пяколку, нам, дзецям, і кошцы Мурцы так утульна, так хораша! Апошні суровы студзенскі вечар...

Адбілася-вылепілася ў памяці, як у матрыцы — на ўсё жыццё. І цяпер у мяне кожнага

трыццаць першага студзеня — Дзень утульнасці. Трыумф майго маленства.

Печку тую рускую з пяколкам даўно разабралі і дарогу ля хаты ёй замасцілі, каб не паплыла, і «яечню татаву» ды «гренок из хлеба» не заўсёды ёсць час прыладзіць, ды і няма для каго. Кармлю сябе, старога, успамінамі дзяцінства.

Ага, дык на чым жа я спыніўся? Прышоў дадому стомлены, ногі прывалок, хапіла сілы распрануцца і схавацца пад коўдраю. А пра мабільнік усё ж не забыўся. Яго, як заўсёды — на крэсла, на адлегласці працягнутаў рукі.

Прастатый пракляты. Паспіш тут! Хіба я там пакімарыў? Цёмначы борздзенька прахапіўся, цікава, колькі ж часу? Працягнуў руку, ды раптам зласліва

якой-небудзь там поп-дзівы з Галівуда ўсяліўся — Умы Турманці Мэрыл Стіл, халера іх, язык зломіш. А ўжо не кажу пра іншы орган. Аж галава ўскружылася ад гэткай здагадкі, і лоб успацеў, і «да ветру» тым часам зусім перахацелася. Адчуваю, як у паветры смаленым запахла. Ха... ха... харасмент, бліін!. А што! Калі вунь нават сам Трамп у лапы да тога харасмента трапіў, ледзь быў выкруціўся, ды хто ж тут такі са сваім прастатытам! Э, не, брат, Масква слязам не верыць. Прышпіляць, як вунь у дзеда Кандрата ў байцы: «Не разбярцуца, зловяць — чык. Тады й даводзь, што ты не бык».

Падхоплюваюся, борздзенька бягу шукаць лупу. А вочкі ж мае вочкі, не свеціце ўжо ўночкі... Лупай узброіўся, файлкі адкрываю. Чаго ж ты, Элік, хочаш ад мяне, супастат, вымагальнік хрэнаў! Файлкі адкрываю, чытаю: «Прашу не лапаць тэлефон — прыватная ўласнасць ён, а не прыватная дзяўчына». І дата: «31.01.2018».

Думаецца, пісьменнік насачыняў? Калі не верыце, запытайцеся... А ў каго, грэц яго, запытацца? Хіба што ў майго авантурнага Эліка? Хто спраўдзіць? Хто пацвердзіць? Хто радачкі дасць?! А толькі, далібог, нічога, слоўца ніводнага не прыдумаў, так яно ўсё і было.

Ляжу, вочы па гарбузу. Сон увесь у комін дымам выйшаў. Цяперака ночанька доўганькай будзе, калі не акалею тут увогуле да раніцы ад распачы, змогшыся зубамі ляхчэць. А зуб на зуб не трапляе. І сарамоцця не абрацца, быццам і сапраўды якой попдзіве на каленца руку паклаў. А ці ім там, у Амерыцы, сваіх харасментаў мала, што яны ўжо і да чэснага савецкага... Цыфуты, хай сабе ўжо й не зусім савецкага, а ўсё роўна ж чэснага — і не збэшчанага рознымі іхнімі

бліснуў мне ў вочы маленькім блакітным экранчыкам Элік: «Прашу не лапаць...»

заакіянскімі штукенцыямі, грамадзяніна дабраліся-дачапіліся. Вось табе, дзядулька, і прастатыт! Ты мне так не жартуй, Элічак! Хай яны там са сваімі мужыкамі самі разбярцуца — хочучь, да спадніцы падпускаюць, хочучь, «бергамскія замкі» сабе вешаюць ды за «венецкіяскімі краткамі» цноту сваю хаваюць, а хоць сабе і адразу, як Афіна, з расколатай галавы Зеўса, на свет белы з'яўляюцца. А мы ўжо тут самі сабе, без харасментаў, пажывем, мы ўжо тут як-небудзь па-традыцыйнаму.

Блін! Галава і праўда, як у таго Зеўса, раскалваецца... Чакай, а ці не сам я і сачыніў тую эсэмэску? «Прыватная ўласнасць ён, а не прыватная дзяўчына». Ну так, натуральна! Бач ты ўжо — скляроз! Гадоў мо пяць таму. Унукі прыезджалі. Эліка майго схопяць і давай сваім кралям саплівым назвоньваць. Узлаваўся дзед і сачыніў вершык. І ў нататках захаваў, не ведаў, як яго скарыстаць? Эсэмэскаю гарэзаў не спужаеш і ад дзяўчат не адвадзіш.

Добра, хай сабе і так. Але чаму сённяшнім днём тая нататка выскачыла? Містыка! Э-эх! Надта мулкім мой Дзень утульнасці атрымаўся, надта ж няўтульна на душы... А мо і праўда ўжо й да нас той харасмент дабраўся, што там яму акіян пераплыць?

Будзеце смяяцца, ды з таго часу перастаў я Эліка побач з сабою ноччу ўкладваць. Лепей ужо, калі што, пашукаю ў цемры. Малайчына, дамогся мой цнатлівы мабільнічак права на асабістае жыццё, дамогся недатыкальнасці. І за колькі там метраў, па-іхняму, нельга набліжацца, каб не ўварвацца, чаго добрага, у асабістую прастору ды не ўляпацца па дурасці ў харасмент? Смейцеся, смейцеся. Як дзед Кандрат казаў: «Смяецца той, хто смяецца апошнім».

«У трохкутніку пачатку і канца»

З Міцкевіча

Сон

Пакінуць змушана мяне, — і ўсё ж
Калі ты ў сэрцы зберажэш каханне,
Знарок заўчасным смуткам не трывож,
Перад расстаннем не ўздадай расстанне!

Хай з вечару да слёзаў ранку нас
Яшчэ пабавяць хвілі мрой пяшчотных,
І толькі ў самы развітальны час
Атруты — колькі кропляў —
дай смяротных.

Цябе я пацалую, а павек
Сваіх не змружу і на самым сконе,
Няхай засну ў раскошы я навек,
Бы тонучы ў вачэй тваіх прадонні.

І пройдуць дні ці леты над зямлёй,
Калі мне скажуць паўставаць з магіль, —
Ты ўспомніш, як заснуў каханы твой,
І з неба сядзеш, каб яму даць сілы.

Абнімеш, ад пяшчоты рук тваіх
Прачнуся я ў цябе на белым лоне,
І здасца мне, што задрамаў на міг,
Паволі тонучы ў вачэй прадонні.

Праліліся слёзы

Праліліся слёзы знячэўку праз вейкі,
На радасць забаваў свавольскіх анельскіх,
На ўзлёт маладосці натхнёны, шалёны,
На горыч мужчынскіх абразаў, паразяў;
Праліліся слёзы знячэўку праз вейкі...

З Шэлі

Філасофія кахання

Крыніца да ракі ўцякае,
Рака да акіяна,
А вецер — подых неба краю —
З натхненнем паяднаны.
Павінныя па Божай волі
Душы дзве быць адной,
Але самотнай аніколі, —
Чаму ж не я з табой?

Не будзе даравання кветцы,
Што сябрам пагарджала;
Глядзі, да хвалі вал імкнецца,
Цалуюць неба скалы;
Затоцы — месяц, дзень — зямлі
Нясуць міласць такую ж,
Але навошта ўсё, калі
Ты не мяне цалуеш?

З Лангфэла

Страла і песня

Пусціў стралу я ў белы свет,
Ды ўпала дзесьці немавед,
Яна ляціць нашмат хутчэй,
Чым зрок пільнуючых вачэй.

Я песню выдыхнуў у свет,
Дый знікла дзесьці немавед,
Хто гэтакі хуткі, каб паспеў
Прапільнаваць парыўны спеў?

Праз леты адшукаў — страла
У дубе цэлая была,
А песню ўсю сваю нануў
У сэрцы сябра я знайшоў.

З Герберта

Струна

Пакідаюць птахі
ў гнёздах свае цені

ты пакінеш лягпу
інструмент і кнігу

пойдем на пагорак
дзе расце паветра

зорку па-за светам
пакажу рукою

ў глыбі пад дзірванам
чуйныя карэньцы

там крынічка хмарак
чыстая трапеча

вецер дакранецца
вуснамі — спявайце!

мы ж ілбы паморшчым
слова не прамовім

німбы наўкол хмараў
што святыя маюць

а замест вачэй нам
камянёў чарноце

шнаны па расстанні
добра памяць лечаць

можа сыдуць бліскі
на пахілых спінах

напраўду напраўду кажу я вам
пропадня вялікая
паміж намі
і светам

Балада пра тое што не гінем

Тыя, што на золку паплылі,
але ўжо ніколі не вернуцца,
на хвалі пакінулі след —

тады ў глыб мора спадае ракаўка
прыгожая, як скамянелыя вусны

тыя, што йшлі пясчанай дарогай
але не дайшлі да аканіц
хаця ўжо відаць было дахі —

у звоне паветра маюць спрат

тым, каму вытала асіраціць
празяблы пакой пару кніжак
пусты каламар белы аркуш

насамрэч не памерлі цалкам

шэпт іх ідзе праз нетры шпалер
у столі живе пляскастая галава

з паветра вады вапны земляў
зроблены рай іх анёл ветру
цела расцярушыць у руцэ
будуць
імчацца па гонях нашага свету

Да ракі

Рака — клепсідра вады метафара вечнасці
ўступаю ў цябе штораз больш іншы
што мог быць аблокам рыбай

альбо скалой
а ты — нязменная нібы гадзіннік
што адмярае
метамарфозы цела і заняпады духу
павольны расклад тканак і кахання

я народжаны з гліны
хачу быць тваім вучнем
і пазнаць крыніцу
алімпійскае сэрца
халодная паходня шумная калона
апірышча маёй веры і распачы

навучы мяне
рака ўпартасці й трывання
каб заслужыў у апошнюю гадзіну
на адпачынак у ценю вялікай дэльты
ў святым трохкутніку пачатку і канца

З Шэкспіра

Гамлет

Звіхнуўся век — знявечаны! От ліха,
Народжаны я збавіць век ад звіху.

Гертруда

Скіль, добры Гамлет, колер свой начны,
На караля датчан зірні, як сябар.
Не апускай павек сваіх навек,
Выглядваючы ў праху воблік бацькі,
Звычайна — ўсё жывое памірае
І пераходзіць праз прыроду ў вечнасць.

Гамлет

Мо і звычайна...

Гертруда

Так было заўжды,
Здаецца дзіўным што табе, скажы?

Гамлет

«Здаецца»? Не, насамрэч ёсць! Я слова
«Здаецца» не прымаю. Ні мой плашч,
Нібы з атраманту, ні чорны ўбор,
Ні кіслы твар, ні іншы знак пакуты
Не скажуць праўду пра мяне — яны
«Здаюцца» толькі — можна іх сыграць.

Аздобы тыя дэманструюць скруху,
Ёсць большае ўва мне за паказуху.
.....

Быць альбо не быць, — і ў тым пытанне —

Дзе болей годнасці: цяпець свядома
Прашчы і стрэлы жорсткага нам кону
Альбо ўзняць зброю супраць мора
бедстваў

І ў бітве стрэчнай знішчыць?
I... намерці —
Заснуць — няйнакш. І гэтым сном спыніць
Боль духа й тысячы турбот прыродных,
Што дастаюцца цэлу. Мы жадалі б
Такі мець дасканалы скон. Памерці —
Заснуць. Заснуць! Скон — сон?

Аднак заміна —
Якія мары ў сне смяротным прыйдуць,
Калі мы скінем пугы крутаверці?
Грызуць сумненні... Адсюль паклон
Злашчассям, што іх пажыццёвымі
І робіць. Бо хто трываў бы здзекі часу,
Хлусню прыўладных, кпіны фанабэрных,
Глумленне над каханнем, суд няпраўны,
Чыноўнікаў нахабства і паклёпы
Душой убогіх на высакародных,
Каб ён мог паквітацца па квітках
Стылетам? Хто б цягаў свой цюк набіты,
Патнеў і рохкаў у жыцця загоне,
Калі б жах ад таго, што ж там

на смерці —
Таёмны край, ніводны скульп вандроўнік
Не змог вярнуцца — не бянтэжыў волю
Галаваломкай і не змушаў цяпець
Прывычныя цяпенні, а не мкнуць
Да... верагодна, новых? Так свядомасць
З нас баязліўцаў робіць і ўкрывае
Рашучасці прыроджаны румянец
Бялёса-гіпсавым адценнем думкі,
Й зачыны, што саспелі ў сарцавіне,
Па роздуме вядуць свой ток у бок
І не мянуюцца — «учынак».

.....

Вам, хто збалеў ад гэтай сізны,
Мне не паспець усё пераказаць...
Смерць — канваір, які штурхае ў спіну.
Хай будзе так! Гарацыё, я гіну...

А ты жывеш, усім паведай праўду.

Па мне імя скалечаным жыць будзе,
Як час падзеі гэтыя схавала.
Калі ж мяне любіў ты сэрцам верным,
Тады адкінь забавы, асалоды
І з болей удыхай суворы свет,
Каб выдыхнуць маю аповесць.
Гарацыё, я паміраю...
Атрута моцная — мой дух дранцее...
Далей зацішыша.

Гарацыё

Дабранач, добры прынц,
Анёлаў спеў цябе хай залюляе.

«Любоўю пасвянчоная Жыццю»

У мінулым годзе ў выдавецтве «Галіяфы» ў серыі «Бібліятэка Саюза беларускіх пісьменнікаў» выйшла кніга паэзіі Людмілы Паўлікавай-Хейдаравай «Прыступкі да Храма Святога Духа».

Назва зборніка гаворыць сама пра сябе, адсылаючы да сакральных вышынняў чалавечых памкненняў. Кніга аб'яднала як новыя творы, так і выбраныя, а таксама прапануе чытачу пераклады з польскай, украінскай, рускай, літоўскай і в'етнамскай моў. Паэтычнае крэда ў яскравай форме выказана лаканічнымі радкамі:

*У часе, як у даўкім, цяжкім дыме,
іду, паклон аддаўшая быццю —
Любоўю пасвянчоная Жыццю,
Жыццём ахвяраваная Радзіме...*

Паэтка не спакушаецца бляскам тэматычнай навізны ці іншымі моднымі плынямі, каб «уціснуцца» ў мейнстрым, а няўхільна запрашае чытача да духоўнага роздуму.

Шчыра кажучы, у наш час рызыкне не кожны творца звярнуцца да неаднаразова перапятай грамадзянскай тэматыкі ды высокай патэтыкі, асабліва ўлічваючы долю здаровага скепісу ў сучаснага чытача. Аднак паэтка з дапамогай трапнай

метафарычнасці і яркай вобразнасці бліскуча балансуе паміж Сцылай казённага пафасу, які ў свой час набіў аскаму, і Харыбдай сучаснага нігілізму, які прыгнятае чалавечую волю:

*З-над Белай Браны зграямі ваўкоў
У бой ідуць апошнія героі...*

Вершам Л. Паўлікавай-Хейдаравай не ўласціва сэнсавая цямянасць ці лексічная эквілібрыстыка; яна не імкнецца і да празмернай інтэлектуалізацыі сваіх твораў. Душэўныя перажыванні не хаваюцца за шматслаёвай метафарычнасцю. Паэтка знаходзіць дакладныя, лагічна вывераныя і, разам з тым, пранізлівыя словы, каб ахарактэрызаваць пакутлівы стан душы, якой даводзіцца існаваць у «пракруставым ложку ілжывай дзяржавы».

Паэтка не хавае свайго болю за мову «племні без роду», за Айчыну, абпаленую гаркавай біблейскай зоркай.

У радках, прысвечаных чорнаму маю, жак чарнобыльскай трагедыі набывае планетарны адгалосак:

*Зямляне, узвядзіце саркафаг
над Белай Руссю...*

«Прыступкамі да Храма Святога Духа» сталіся і вершы, прысвечаныя радні па духу: Максіму Багдановічу, Васілю Быкаву, Рыгору Барадуліну,

Паўлюку Багрыму... У іх паэтка выказала сваю любоў і павагу, боль і захапленне высокім лёсам найлепшых сыноў Айчыны.

Паэзіі Людмілы Паўлікавай-Хейдаравай, матэматыку па адукацыі, падуладныя не толькі функцыі філасофскіх разважанняў ды інтэгральнае ўспрыманне рэальнасці, ёй уласцівыя і тонкі лірызм ды меладыйнасць. Пры тым у любоўнай тэматыцы яна пазбягае прыкрай сентыментальнасці і штучнай манернасці.

Паэтка па-майстэрску валодае словам і ў перакладах, уключаных у гэты зборнік. Яна не толькі максімальна захоўвае вершаваную канструкцыю арыгінала і пазбягае спакусы збіцца на хвалю ўласнай паучыцэвасці, але і надае наватвору высокую мастацкую якасць.

...На прэзентацыі зборніка «Прыступкі да Храма Святога Духа» ў галерэі ТУТ.БАЙ гучала многа цікавых выказванняў у адрас кнігі. Але калі ў перыядычных выданнях я не знайшла друкаваных водгукаў, вырашыла звярнуцца да аднаго з найбольш аўтарытэтных майстроў паэтычнага слова, каб пачуць яго думку аб творчым узроўні новага выдання.

Людміла Паўлікава-Хейдарова не аднойчы называла Алеся Разанава «чалавекам у лёсе». Зыходзячы з гэтага, немагчыма было не даведацца, як выбітны паэт успрыняў яе новую кнігу

паэзіі. Праз некалькі дзён я атрымала пісьмовы водгук Алеся Разанава:

«Гэта своеасабліва анталогія аднаго аўтара. У ёй сумяшчаюцца розныя паэтычныя формы, розныя віды верша — ад санета да прозаверша, і яны красамоўна сведчаць аб дасягнутым узроўні майстэрства. Асноўная іхняя асаблівасць — што яны шчырыя, гэта яе вершы, бо яны ўзыходзяць з яе жыцця, з яе перажыванняў, з яе жыццяпісу і выяўляюцца як споведзі — свае і людскія.

Так, часам, нібы з адбіткам у лютэрку, яна ажно залішне атаясамляецца са сваёй асабовасцю, але ўсё роўна, хочаш-не хочаш, а адпускае яе, і гэты «водпуск», нібы жывіцай, напаўняецца каштоўным досведам;

так, часам (найбольш напачатку) яна прамаўляе задужа агульныя словы да ўсёй Беларусі і ад усёй Беларусі, але за гэтымі словамі прысутнічае напаўненне — мелодыя, а яны ўспрымаюцца як словы да нейкай песні.

У гэтую, надзённую, рэчаіснасць яна як бы ўваходзіць аднекуль — з іншай, святлейшай, дабрэйшай, нават шляхетнейшай рэчаіснасці, і гэтая рэчаіснасць становіцца палатном, на яким праступаюць узоры і знакі той рэчаіснасці, і там, дзе яны праступаюць найбольш выразна, там найбольшыя творчыя дасягненні...

У іх асабовае яднаецца з пазаасабовым і выплаўляецца ў формулы і высновы.

Як бачым, класічны верш, населены самацветамі прызнанняў і перажыванняў, для Паўлікавай-Хейдаравай апынаецца плённым, можа, найбольш плённым набыткам».

На заканчэнне пра кнігу скажу так: «Прыступкі да Храма Святога Духа» непадробныя і высокія, аб'ёмныя і шматвымерныя ў мастацкім выяўленні. Гэтая кніга — годны шлях для тых, каго вабіць высакароднасць. Гэтая кніга — адхлэнне для тых, хто захапляецца любоўнай лірыкай. Гэтая кніга для тых, хто не ўяўляе сябе за межамі нацыянальнай і сусветнай культуры. Удачы чытачам на кожнай яе прыступцы!

Валянціна Осіпава

Некалькі думак у абарону відавочнага

Роздум паводле лекцыі У. Мікушэвіча «Іван Бяздомны — аўтар рамана «Майстар і Маргарыта»

Філасофія не пасягае на ісціну, а існуе дзеля таго, каб іншыя не прысоілі чужыя думкі, шукаючы свае, — пісала я некалі ў сваёй першай кнізе «Проста ноч на дварэ». У тым яшчэ раз пераканалася, слухаючы доўгачаканую (мною) лекцыю У. Мікушэвіча «Іван Бяздомны — автор романа «Майстар і Маргарыта». Як мінімум, дзве небяспечныя высновы філосафа прымусілі мяне стаць на абарону... калі не ісціны, дык хаця б відавочнага.

«Богоискательство дальше всего от Бога, даже дальше чем неверие в него. Бог не иглолка — что его искать?» — як літаратурная фраза, думка падаецца мне прыгожай. Разважанне «всуе» на падобныя тэмы ёсць грэх, здольны давесці да страты розума. Аднак рэальнае жыццё дазваляе прыняць думку філосафа толькі як умоўную, ідэалістычную. Наш свет не населены выключна тымі, хто жыве па прынцыпу — «імеючай глазу да увидит, имеющей уши да услышит». Нараджаецца дзіця — і адразу цягнецца да смочка. Калі ўпершыню адчувае сваё «Я» — пачынае шукаць духоўнае сілкаванне. Абсурднай толькі здаецца карціна: галоднае дзіця, маючы на вуснах малака — выплывае з роту смочка, крычыць, шукае яго і зноў выплывае. Так бывае з многіх прычын. Ці

не падобным чынам у адносінах да боскага паводзіцца чалавек? Як не ўсе немаўляты забяспечаны мацярынскім малаком і нават мамай, так і ў духоўным... Наўрад ці будзе займацца богашукальніцтвам чалавек, адораны святасцю душы і прывіты праведнасцю ўчынку, незалежна ад таго, «акармляецца» ён храмам ці самастойна. Затое да святасці праз церні і змаганні ў пакутлівым пошуку прыходзілі не аднойчы. Богашукальніцтва, уласцівае гістарычнаму перыяду таго грамадства, спрыяла Ісусу займаць вучняў. Як і распаўсюджванню хрысціянства.

Можна дамовіцца: богашукальніцтва — паталогія, хранічная хвароба чалавечтства, курьная слепата, лекі ад якой — у прасвятленні.

Другая выснова У. Мікушэвіча куды больш небяспечная за першую. Філасаф сцвярджае, што Хрыстос ёсць «народны вожьд». Як доказ сваёй праваты дае прыклад: Ісус Хрыстос разганяе гандляроў ад храма. Не трэба забываць, што ў зямным існаванні Ісус быў чалавекам і не мог фізічна ў кожным сваім імгненні заставацца Богам. Не ўсе словы і ўчынкі Ісуса можна разглядаць як пасыл ад імя Бога. І менавіта ў разгоне гандляроў праявіліся рысы Хрыста-чалавека. Бог якраз цягне! Да гэтай пары на іх нават пстрычкі не ахвяраваў. Што крыкнуў гандлярам Ісус? «Дом Отца моего не делает домом торговли» (Евангелле ад Іаана, гл. 2,16). Каб на той момант ён

гаварыў ад імя Бога, казаў бы: «Вон з Майго дома!»

Менавіта ў гэтай памылцы — бачыць Ісуса народным правадыром, змагаром, барацьбітом — крыецца страшны грэх «шчырага патрыёта» Іуды. Неапраўданая надзея змяніць гаротнае існаванне суайчыннікаў, паставіць свайго Настаўніка сапраўдным царом потым штурхнула яго на здраду. З ваяўнічым вобразам Хрыста расчыналіся крыжовыя паходы і войны...

Выбачайце, хачу прывесці навізлівы ўспамін. Старая бабуля-інвалід, разбітая хваробай Паркінсона, па тэлевізары глядзіць велікодныя святкаванні. Уздыхае, рэагуючы на шыльду «цар іудзейскі»: «Калі ж ты ўжо станеш царом?!» Гэта — цёмная бабуля, не здольная зразумець, што Царом Ісус з'яўляецца ўжо дзве тысячы гадоў.

Філасаф У. Мікушэвіч сцвярджае, што не было б хрысціянства, калі б Ісус не быў народным правадыром. Калі б Ісус быў такім, якім філасаф бачыць яго, — не пайшоў бы на крыж! Ад прыроды любой жывой істоце ўласцівы імунітэт самазахавання. Бунтарскай, правадырскай натуре яшчэ «дадаецца» і моцны элемент нязгоды з лёсам — як шлях выжывання. Такі герой не пойдзе на крыж толькі таму, што «наканавана». А самае галоўнае, з чым і кім можа змагацца Ісус? Калі ў свеце ўсё ад Бога і нічога няма акрамя Бога. У змагара свет падзяляецца на сваіх і ворагаў, а Ісус любіць кожнага, ён не змагацца прышоў да людзей — паказаць,

што любоўю можна змяніць усё, нават самую смерць. Навошта нам дадумаць і прыцягнуць за вушы здагадкі? Там сапраўдны барацьбіт ёсць — Варавя. Ён паказаны ў біблейскім сюжэце не выпадкова. Каб не збыталі. Ён — антыпод. Імя бунтара нам паказвае, як лёгка падмяніць ісціну. Варавя (Бар абба) з іудзейскай — «сын бацькі». Так Ісус сваім вучням адказваў на пытанні. «Скажы нам: хто ты? Ілля? Месія? Прарок?» — «Я Сын Айца нябеснага».

А.І. Салжаніцын на прыкладзе з жыцця рэальных людзей паказаў у рамана «Архіпелаг ГУЛАГ», што ёсць сіла веры. Лагер ламаў самых моцных, волагаў, змагароў. А квёлых бабуль і лядашчых дзядоў, арыштованых за веру, не адолеў. Вось у чым сіла Хрыста...

Філасаф даводзіць літаратурны аналіз да абсурднай галаваломкі: мы не маем напрыканцы НІЧОГА: Хрыста — няма, Маргарыты — няма, Майстра няма ад самага пачатку, бо ён страціў сваё імя... Затое само па сабе паўстае пытанне: а Воланд — хто? Аказваецца — магчыма, ён і не той, за каго ўсе яго прымаюць! Вось гэта якраз лагічна. Калі Ісус — «народны вожьд», то Воланд сваёй «мошью» цягне — ого-го! (Страшна агучыць...)

Іешуа зусім не падобны на Ісуса, на думку крытыка, таму што вельмі слабы і ніякіх цудаў не стварыў. Але цуды паказвалі і да Хрыста, і пасля яго. Ён мусіў паказаць цуд, бо слабая людская вера. Не ў цудах сіла Ісуса, а ў здольнасці любіць нават сваіх катаў. Бясспрэчна, Іешуа

— герой літаратурны, аднак бы ні вышукваў крытык у ім чорнага «падкладу», — яго там няма. Цяжка ўявіць, што Міхал Булгакаў апошнія дні свайго жыцця аддаў на тое, каб стварыць пусты балонік, вобраз «лубочнага Хрыста». Ці мог бы яго «лубочны Хрыстос», «антыпод» паспрыяць дзіўнаму пераўтварэнню Бяздомнага, як у рамана адбываецца. Не глядзячы на «хадульнасць» усіх вобразаў рамана, аўтару ўдалася галоўная ідэя: паказаць квінтэсэнцыю хрысціянства. Ачысціць «кракутні камень» ад домываў і надбудоў.

Калі б хтосьці мне даказаў, што Бога няма, яго прыдумалі, — я б упэўнена адказала, што прыдумаць яго мог толькі сам Бог. Слухаючы на гэты раз паважанага мною У. Мікушэвіча, падалося, што філасаф спрабаваў даказаць, што майго Бога не існуе.

Не прычынь, толькі пацвярджае мае развагі прыём шмататэтарства рамана ў рамана. Пісаў усё Булгакаў, перадаў аўтарства Майстру, той у свой час паклаў надзею на Бяздомнага, а дапісвае ўрэшце ўжо не той Бяздомны, а прафесар Паняроў, які спазнаў пераўтварэнне. У Старым Запавецце ўвесь час тосціць цікаўны з народу звяртаецца да Бога з рытарычным поклічам: «ХТО ТЫ?! НУ АДКАЖЫ НАМ — ХТО ТЫ ЁСЦЬ?!» І заўсёды гучыць адказ: «Я — гэта вы».

Кожны з нас стварае Бога. Чалавек і Бог — уземазвязаныя сасуды, якія разам і развіваюцца. А іначай — навошта мы ЯМУ?!

Людміла Андзілеўка

ПРЭМІІ

Прэмія памяці Астрыд Ліндгрэн

Паводле паведамлення, апублікаванага на афіцыйным сайце літаратурнай прэміі памяці Астрыд Ліндгрэн, лаўрэатам сезона 2018 года стала амерыканская пісьменніца Жаклін Вудсон.

Яна нарадзілася ў 1963 годзе і жыве ў Брукліне (Нью-Ёрк). Ж. Вудсон — аўтарка больш за трыццаць кніг, у тым ліку раманаў і паэтычных зборнікаў. Яна піша ў асноўным для падлеткаў, але сярод яе твораў ёсць таксама і творы для дзяцей і дарослых. Журы прэміі адзначыла: «Жаклін Вудсон знаёміць нас з маладымі людзьмі, якія змагаюцца за тое, каб знайсці сваё месца ў жыцці. Мовай проста, як святло і паветра, яна распавядае гісторыі з багатым і глыбокім пачуццём. Жаклін Вудсон можа знайсці ўнікальную паэтычную ноту ў паўсядзённай рэальнасці, падзеленую паміж смуткам і надзеяй».

Прэмія памяці Астрыд Ліндгрэн (ALMA) — гэта самая вядомая ў свеце ўзнагарода за дзіцячую і юнацкую літаратуру. Яе прэміяльны памер — 5 мільёнаў шведскіх крон (каля 615 тысяч даляраў).

Прэмія імя Андэрсана

Паводле паведамлення выдання «Publishers Weekly», на Балонскім дзіцячым кірмашы былі абвешчаныя імяны лаўрэатаў прэміі літаратуры для дзяцей — прэміі імя Ганса Хрысціяна Андэрсана, якую называюць Нобелеўскай прэміяй у сферы дзіцячай літаратуры.

Старшыня журы прэміі Патрыцыя Алдана ад імя Міжнароднай рады па кнігах для моладзі абвешчала імяны пераможцаў прэміі. лепшым дзіцячым аўтарам 2018 года стала японская пісьменніца Эйко Кадоно, а лепшым мастаком-ілюстратарам — расіянін Ігар Алейнікаў.

Адной з самых вядомых работ Эйко Кадоно з'яўляецца «Служба дастаўкі Кікі», упершыню апублікаваная ў 1985 годзе ў Японіі і перакладзеная ў ШВА ў 2003 годзе выдавецтвам «Annick Press». Кніга пра маладую вядзьмарку ў горадзе Корык, з якой пачаўся цыкл, была адаптаваная вядомым ва ўсім свеце японскім рэжысёрам Хаяо Міядзакі ў аднайменны анімацыйны фільм. У заяве журы гаворыцца: «У працы гэтага японскага аўтара ёсць незвычайная чароўнасць, спачуванне ды імпульс... Нягледзячы на тое, што Кадоно пастаянна падарожнічае па ўсім свеце, яе гісторыі глыбока ўкараненыя ў Японію і паказваюць нам Японію, у якой жывуць усякія нечаканыя людзі».

Ігар Алейнікаў пачаў сваю кар'еру як аніматар на студыі «Саюзмультфільм» у Маскве, перш чым ілюстравалі кніжкі з арыгінальнымі гісторыямі, такія, як «Усе бягуць, ляццяць і скачуць» Данііла Хармса, так і з класічнымі казкамі і фальклорам, такія, як «Салавей» Ганса Хрысціяна Андэрсана («Purple Bear», 2007). Сярод яго апошніх працаў — рускае выданне «Прыгодаў мышына Дэспэро» Кейт ДзіКаміла («Махаон», 2009). Журы прэміі пра мастацтва Алейнікава адзначыла: «Гэты выключны ілюстратар умее ўдыхнуць жыццё ў старонку кнігі так, што гэта можа стаць зайздасцю для яго калег... Акрамя таго, ім быў створаны шэраг неверагодных персанажаў... У працах Алейнікава адчуваюцца руская мастацкая школа, стыль і запал».

Медалі і дыпламы ўручаць пераможцам падчас правядзення 36-га Кангрэса Міжнароднай рады па дзіцячай кнізе, які пройдзе ў Афінах у верасні 2018 года.

Кніга Папы Рымскага

Як паведаміла выданне «RomaSette», у кнігарнях Італіі з'явілася кніга Папы Рымскага Францыска «Бог малады. Інтэрв'ю з Папам Францішкам» («Dio è giovane»), запісаная ў фармаце гутаркі, якую пантыфік даў 33-гадоваму пісьменніку і журналісту Томасу Леанчыні, і прысвечаная маладому пакаленню.

Кнігу выдала італьянскае выдавецтва «Piemme», а яе публікацыю прымеркавалі да святкавання Сусветнага дня моладзі, якое адбылося ў Вербную нядзелю.

Папа Францішак адзначае: «Калі мы хочам пагаварыць з

маладым чалавекам, мы павінны быць «мабільнымі», тады ён замарудзіцца і будзе нас слухаць, ён вырашыць гэта зрабіць». А гэта, на думку пантыфіка, «можа азначаць прагрэс. Дарослыя часта «выкарчоўваюць» маладых людзей, вынішчаюць іх карані, і замест таго, каб дапамагаць ім быць прапрокамі на карысць грамадства, робяць іх сіротамі і адкідваюць. Сённяшняя моладзь расце ў спустошаным грамадстве».

Папа Францішак запрашае дарослых «прасіць у нашых дзяцей прабачэння, таму што мы не заўсёды ставімся да іх сур'ёзна. Мы не заўсёды дапамагаем ім бачыць дарогу... Мы часта не ведаем, як прымусяць іх марыць, і мы не можам іх прыводзіць у захваленне».

Гаворачы аб сацсетках, ён адзначае: «Сёння сацыяльныя сеткі як быццам бы прапануюць

нам прастору сувязі з іншымі; сетка прымушае маладых людзей адчуваць сябе часткай адной групы. Але праблема, якую цягне за сабой Інтэрнэт, — гэта яе ўласная віртуальнасць: сетка пакідае маладых людзей у паветры і па гэтай прычыне надзвычай няўстойлівая». Альтэрнатывай з'яўляецца «дыялог маладых людзей з састарэлымі». Але «грамадства адкідае і тое, і іншае». Старыя летуценнікі і маладыя прарокі — гэта шлях да выратавання нашага грамадства: два пакаленні могуць выратаваць усіх».

Нарэшце, пантыфік тлумачыць, чаму «Бог малады»: «Ён робіць усё новае і любіць новыя рэчы; Ён ведае, як марыць і жадае марыць; будзе адносіны і проціць нас зрабіць тое ж самае, гэта сацыяльнае».

У іншых краінах кніга з'явіцца ў кастрычніку 2018 года.

«Неспакой» у Шведскай акадэміі

Згодна з паведамленнем масавай газеты Швецыі «Dagens Nyheter» са спасылкай на матэрыялы ўнутранага расследавання, нейкім «прадстаўніком культуры», які меў цесныя сувязі са Шведскай акадэміяй (што прысуджае Нобелеўскую прэмію), неаднаразова датэрмінова выдаваліся імяны лаўрэатаў прэміі па літаратуры, якія, згодна з рэгламентам, павінны трымацца ў таямніцы да самага апошняга моманту.

Насуперак правілам, «інфарматар» раней тэрміну паведаміў публіцы, што прэмію атрымаюць Віслава Шымборска (1996), Эльфрыда Элінек (2004), Харолд Пінтэр (2005), Жан-Мары Гюстаў Леклезіе (2008), Патрык Модзіано (2014), Святлана Алексіевіч

(2015) і Боб Дылан (2016). Паводле выказванняў адвакатаў, сем надзейных сведкаў, не звязаных паміж сабой, пацвердзілі, што гэтая асоба паведаміла сакрэтную інфармацыю пра лаўрэатаў Нобелеўскай прэміі.

Акрамя гэтага, расследаваннем было высветлена, што гэты ж чалавек раскрыў імяны двух новаабраных членаў акадэміі да таго, як іх імяны абвясцілі перад грамадскасцю.

Аднак раскрыццё сакрэтнай інфармацыі — гэта не адзінае абвінавачванне ў адрас «прадстаўніка культуры», жанатага, па дадзеным выданню, на адной з членаў акадэміі. Яму таксама інкрымінуюць дамаганні да 18 жанчынаў, праца якіх так ці

інакш была звязана з дзейнасцю Шведскай акадэміі.

Вынікам стаў раскол у Акадэміі, калі тры шведскія пісьменнікі — Клас Эстэргом, Петэр Інглунд і Чэлі Эпсмарк — адмовіліся ад званняў яе пастаянных членаў у знак сваёй нязгоды з ходам і вынікамі разгляду, падкрэсліўшы, што «Акадэмія палічыла за лепшае не годнасць, а дружбу і прыняццё пад увагу іншых абставінаў...». Усе трое адмовіліся паведаміць падрабязнасці, спасылаючыся на прыватнасць.

Пазней апыкун Акадэміі — кароль Швецыі Карл XVI Густаў, выклікаўшы пастаяннага сакратара Шведскай акадэміі Сару Дانیус, выказаў ёй сваю заклапочанасць у звязку з «сумным развіццём падзей».

Міжнародны дзень дзіцячай кнігі

Ён адзначаўся 2 красавіка. Гэтая дата была выбрана невыпадкова — у гэты дзень 213 гадоў таму нарадзіўся сусветна вядомы дацкі казачнік — Ганс Хрысціян Андэрсан.

Яго папулярныя ва ўсе часы казачныя гісторыі — «Гадкае качаня», «Дзюймавачка», «Снежная каралева», «Прынцэса на гарошыне» і шмат іншых — вядомыя і дзецям, і дарослым.

Свята было заснавана па ініцыятыве нямецкай пісьменніцы Йелен Ліпман — заснавальніцай Міжнароднай рады па дзіцячай кнізе (IBBY). У 1967

годзе рашэннем гэтай арганізацыі 2 красавіка і зацвердзілі Міжнародным днём дзіцячай кнігі.

Мерапрыемствы, якія адбыліся ў гэты дзень, мусілі прыцягнуць увагу грамадскасці да дзіцячай літаратуры і падкрэслівалі тую вялікую ролю, якую маюць кнігі ў фарміраванні асобы кожнага дзіцяці, яго інтэлектуальнага і духоўнага развіцця, у выхаванні маральных каштоўнасцяў маленькіх грамадзян.

Варта адзначыць, што дзіцячая літаратура з'явілася параўнальна нядаўна: да сярэдзіны XVII стагоддзя дзецям расказвалі казкі вусна, а само дзіцячае чытанне зводзілася да вывучэння Бібліі. У канцы

XVII стагоддзя ў Францыі былі выдадзеныя знакамітыя «Казкі матухны гускі», у якой акадэмік Шарль Перо літаратурна апрацаваў народныя казкі «Папялушка», «Кот у ботах», «Чырвоны Каптурок», «Хлопчык-з-пальчык», «Падарункі феі», «Сіняя барада» і напісаў сваю ўласную.

У XVIII стагоддзі дзеці чыталі ўжо такія знакамітыя сёння творы, як «Рабінзон Круза» Даніэля Дэфо, «Падарожжы Гулівера» Джонатана Свіфта, зборнік усходніх казак «1001 ноч». І толькі ў XIX стагоддзі яны змаглі чытаць спецыяльна для іх напісаныя творы, у прыватнасці — казкі Людвіга Іагана Ціка, Эрнста Тэадора Амадэя Гофмана, братоў Якаба і Вільгельма Грым і Ганса Хрысціяна Андэрсана.